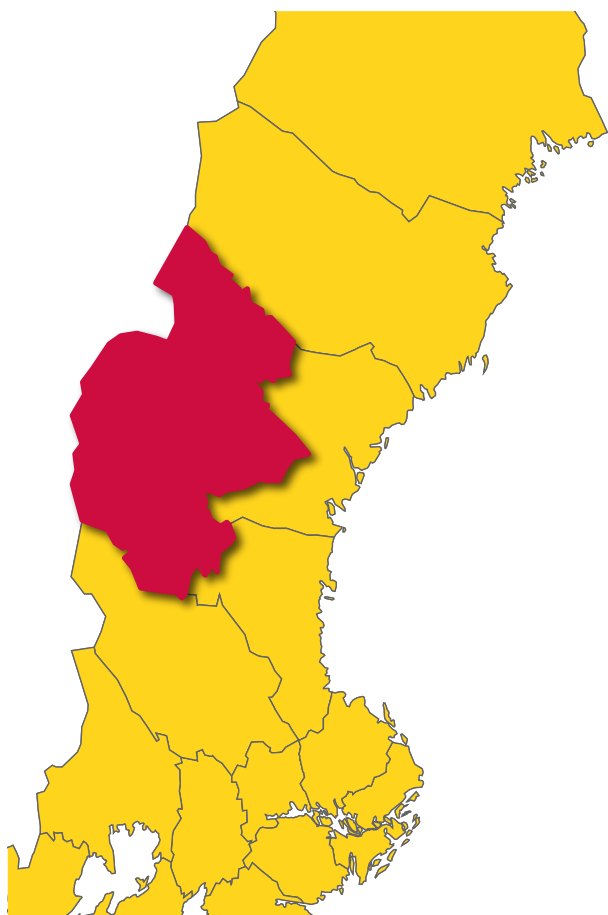

Rapport

Diarienummer
100-6797-13

Omvärldsanalys 2013

för Länsstyrelsen Jämtlands län

Länsstyrelsen
Jämtlands län

Omslagsbild

Karta över Jämtland och mellersta Sverige. Illustration: Länsstyrelsen Jämtlands län.

Naturbevakare Lars-Gunnar Wagenius spanar i sin kikare. Foto: Tina Stafrén/fotograftina.se.

Utgiven av

Länsstyrelsen Jämtlands län

Oktober 2013

Beställningsadress

Länsstyrelsen Jämtlands län

831 86 Östersund

Telefon 010-225 30 00

Ansvarig

Bengt-Åke Strömquist

Tryck

Länsstyrelsens tryckeri, Östersund 2013

Löpnummer

2013:16

Diarienummer

100-6797-13

Publikationen kan laddas ner från Länsstyrelsens hemsida
lansstyrelsen.se/jamtland

Innehållsförteckning

Sammanfattning.....	5
1. Inledning	6
1.1 Bakgrund	6
1.2 Omvärldsanalysens funktion i VP-processen på Länsstyrelsen	7
1.3 Syfte och mål	8
1.4 Metod	8
1.5 Analysens genomförande	9
1.6 Omvärldsanalysens uppläggning	9
2. Megatrender och Nära trender.....	11
2.1 Klimatförändringar får allt större uppmärksamhet	11
2.2 Ökad internationalisering och globalisering	12
2.3 EU-samarbetet utvidgas och fördjupas	12
2.4 Ökat informationsflöde	13
2.5 Tekniken påverkar alltmer hur vi lever våra liv	14
2.6 Människor umgås allt mer digitalt via sociala medier	14
2.7 Ökad individualisering	14
2.8 Mer heterogen befolkning	15
2.9 Kulturens allt viktigare roll i samhällsutvecklingen	15
2.10 Kontrollsamhället stärks	16
2.11 Friskare och sjukare än någonsin	16
2.12 Ansträngd samhällsekonomi	16
2.13 Ökad betydelse av opinionsbildning	17
2.14 Nya och ökade krav på boendemiljö och livskvalitet	17
2.15 Ökade regionala skillnader	18
2.16 Utvidgat rättssamhälle	18
2.17 Minskad tillit till offentliga institutioner	19
2.18 Ökad reaktiv politik	19
2.19 Länets profilområden	20
2.20 Tillståndet i länet	23
3. Konkreta initiativ och direkt styrning	25
3.1 Staten i förändring	25
3.2 Länsstyrelsen i förändring	26
3.3 Analyskorset	27
3.4 Offentlig förvaltning för demokrati, delaktighet och tillväxt – " Förvaltningspolitiska prop:en"	29
3.5 Koncentrationsutredningen och Koncentration av MPD, miljöprövningsdelegationen	30
3.6 Från Regionförbund till Region?	31
3.7 Statens regionala förvaltning – ett förslag till en angelägen reform	33
3.8 Länsstyrelsernas interna administrativa verksamheter	38
3.9 Statens servicecenter (SSC)	39
3.10 Länsstyrelsens roll i plan och byggfrågor	39
3.11 Länsstyrelsens roll i bostadsförsörjningen	40
3.12 Översyn av de nya strandskyddsreglerna	41
3.13 Dammsäkerhet – Tydliga regler och effektiv tillsyn	41

3.14 Vattenverksamhetsutredningen	42
3.15 Regeringens proposition – En hållbar rovdjurspolitik	43
3.16 Översyn av jaktlagstiftningen	44
3.17 Ny djurskyddslag.....	45
3.18 Miljömålsutredningen – Etappmål i miljömålssystemet	46
3.19 Revision av livsmedelskedjans kontrollmyndigheter	46
3.20 Ny kulturmiljölag.....	48
3.21 Den svenska administrationen av jordbruksstöd – Jordbruksutredningen	50
3.22 Egenansvar med professionellt stöd	53
3.23 Länsstyrelsens tillsyn	55
3.24 En sammanhållen klimat- och energipolitik	57
3.25 Jämställdhetspolitik.....	58
3.26 Arbete inom alkohol-, narkotika-, dopnings- och tobaksområdet (ANDT).	65
4. Slutsatser	66
4.1 Länsstyrelsens framtida uppdrag och verksamhetsinriktning	66

Sammanfattning

Denna omvärldsanalys syftar till att ge Länsstyrelsens ledning, enheter och personal ett underlag för framtagande av verksamhetsplan och prioriteringar för det kommande året samt strategier och inriktningsbeslut på längre sikt.

Utgångspunkten för omvärldsanalysen är i första hand de större förändringar som förväntas inom statsförvaltningen i ljuset av beslutad och föreslagen lagstiftning och andra reformer som påverkar Länsstyrelsens framtida roll, uppdrag och utveckling. Den utredning som Mats Sjöstrand presenterade 2012 berör påtagligt länsstyrelsens framtida roll och uppdrag. Även om ännu inga konkreta förslag lagts utifrån utredningen i sin helhet kan vissa av utredningens förslag komma att leda till förslag inom de närmaste åren. Civil- och bostadsminister Stefan Attefall har i en artikel i Dagens Nyheter den 24 september lagt fast ett antal ståndpunkter från regeringen, bland annat att antalet länsstyrelser inte ska minska. Andra särskilt aktuella frågor är att innehåll och genomförandeorganisation för nästa programperiod inom EU som nu förhandlas, både inom Sverige och gentemot EU:s institutioner. Det gäller landsbygdsprogrammet, den gemensamma jordbrukspolitiken CAP och strukturfonderna. Även mer generella trender och påverkansfaktorer i länet och det omgivande samhället, här kallade nära trender och megatrender, behandlas översiktligt.

Slutsatserna i omvärldsanalysen är att bilden av vart Länsstyrelsen är på väg innehåller flera huvudlinjer: Den första trenden pekar mot att uppdraget kommer att innehålla ökad (eller till och med renodlad) myndighetsutövning. Nästa trend är att uppdraget till länsstyrelserna kommer att fokusera på ökad samordning av statlig verksamhet på regional nivå och den tredje trenden är att många verksamheter koncentreras till färre länsstyrelser. De tre trenderna utesluter inte varandra utan sannolikt kommer alla tre att få genomslag på länsstyrelsernas framtida verksamhet.

Ökad tillsyn, centralisering och sektorisering är en trend. Ökad samordning och fler tvärssektoriella uppdrag är en annan trend. Många utredningar föreslår koncentration, specialisering och stordrift medan andra förespråkar regional och lokal närvaro för att förbättra tillgänglighet och service. Den samlade bilden är minst sagt mångfacetterad.

Det är viktigt att Länsstyrelsen fullföljer sitt arbete med vision, värdegrund och organisationens effektivitet. Länsstyrelsen måste också, utifrån omvärldsanalysen, diskutera hur förändringar ska mötas, hur möjligheter ska tas tillvara och vilka åtgärder som ska vidtas för att utvecklingen så långt det är möjligt ska gå i en önskvärd riktning.

Östersund i oktober 2013

Britt Bohlin, landshövding

1. Inledning

1.1 Bakgrund

Inom evolutionsteorin formulerade Charles Darwin och Herbert Spencer på 1860-talet, uttrycket *Survival of the fittest* som enkelt uttryckt innebär att de arter som bäst kan anpassa sig till omvärlden och förändringar i omvärlden är de arter som kommer att utvecklas och överleva. En parallell kan dras för organisationer, företag, myndigheter, etcetera om vikten av att ha information om vad som händer i omvärlden och anpassa sig till förändringarna. Det är helt enkelt en överlevnadsfråga och det är därför som Länsstyrelsen har sammanställt denna omvärldsanalys.

Länsstyrelsen behöver omvärldskunskap för att ha beredskap för de förändrade förutsättningar som den offentliga verksamheten måste möta – samtidigt som effektivitetskravet blir allt påtagligare. Hur påverkas samhällsplaneringen av klimatförändringarna? Vilken utveckling genomgår lantbruket i ljuset av EU:s gemensamma jordbrukspolitik? Hur kommer EU:s sammanhållningspolitik att påverka länet från 2014? Kommer länet att bestå? Kommer Länsstyrelsen att bestå? Kommer ledningen av den att fortsatt ligga i Östersund? Vilka utredningar pågår som berör Länsstyrelsen? Kommer någon verksamhet att flyttas bort? Kommer någon ny verksamhet att läggas till Länsstyrelsen?

Den 1 januari 2011 bildades ett kommunalt samverkansorgan i länet – Regionförbundet Jämtlands län – som från Länsstyrelsen övertog huvudansvaret för de regionala tillväxt- och utvecklingsfrågorna i länet. Samtidigt övertogs de statliga regionala projektmedlen och vissa personalresurser från Länsstyrelsen. Från den 1 januari 2015 kommer sannolikt landstinget att ta över ansvaret för Region Jämtland och Härjedalen. Då överförs hela ansvaret för anlag 1:1 till Regionen. Hur kommer rollfördelningen och samarbetet mellan Länsstyrelsen (staten) och Regionen att utvecklas?

Dessa frågor och många därtill är berättigade att ställa och söka svaret på eftersom de på olika sätt kommer att påverka Länsstyrelsens uppdrag och ställning i samhällsapparaten. Många av frågorna går inte enkelt eller säkert att besvara men det är ändå viktigt att Länsstyrelsen konfronteras med frågeställningarna och gör egna bedömningar så att vi inte "tas på sängen" när utredningsförslag och andra förändringar plötsligt blir verklighet och ska genomföras med kort varsel.

Länsstyrelsens omvärldsanalys är en viktig del i VP-processen.

Omvärldsbevakning är en löpande verksamhet av strategisk karaktär som utförs löpande under året men som struktureras, sammanställs och dokumenteras inför VP-arbetet.

Omvärldsanalysen undersöker och sammanfattar potentiella förändringar vad gäller Länsstyrelsens övergripande roll, uppdrag och utveckling generellt samt för verksamhetens sakområden.

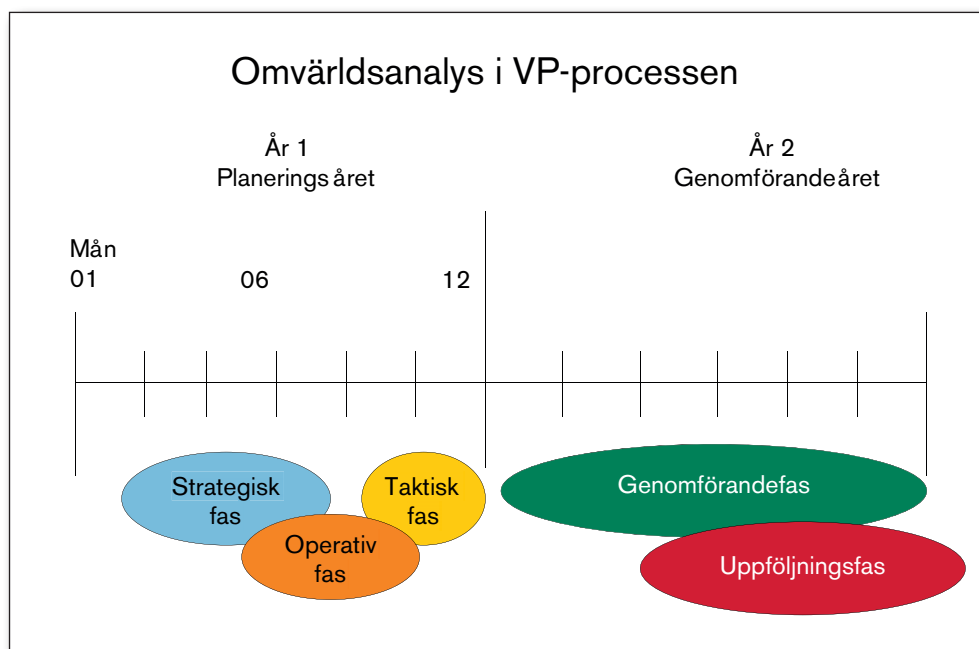
Genom hela omvärldsanalysen syftar "Länsstyrelsen" (med versal) på Länsstyrelsen i Jämtlands län medan länsstyrelser syftar på alla 21 länsstyrelserna generellt.

1.2 Omvärldsanalysens funktion i VP-processen på Länsstyrelsen

Verksamhetsplaneringsprocessen (hädanefter kallad VP-processen) består av åtminstone fem faser, Omvärldsanalysen ligger tidigt i processen, i den strategiska fasan, då den utgör ett av underlagen för VP-arbetet. Den ska presenteras samtidigt som övrigt underlag, direktiv och tidplan för VP-arbetet presenteras VP-arbetets fem faser är

- » den strategiska fasan (utarbета/revidera de dokument som utgör underlag för VP-arbetet), där omvärldsanalysen är en viktig del
- » den operativa fasan (upprätta enhetsplaner)
- » den taktiska fasan (sammanställa en gemensam VP för Länsstyrelsen)
- » genomförandefasan (att genomföra den verksamhet som har planerats)
- » uppföljningsfasen (följa upp att genomförandet håller tidplan, kvalitet, budget, och så vidare).

Bilden illustrerar de fem faserna utlagda på en grov tidsaxel.

Figur 1. Omvärldsanalys i VP-processen.

1.3 Syfte och mål

Syftet med denna omvärldsanalys är att ge underlag och stöd med att identifiera i första hand verksamhetsnära förändringar som är på gång inom en nära framtid (1–3 år) som kan påverka Länsstyrelsens roll, uppdrag och utveckling. I sammanhanget går det dock inte att bortse från generella trender och påverkansfaktorer i länet, det omgivande samhället och i världen, här kallade nära trender och megatrender, eftersom dessa har en stark indirekt påverkan på Länsstyrelsen och dess verksamhet.

Omvärldsanalysen syftar också till att ge samtliga medarbetare på Länsstyrelsen en förståelse för varför ledningens prioriteringar har en viss inriktning, inte bara att de är som de är. Förhoppningen är att detta bidrar till en fortsatt konstruktiv diskussion kring Länsstyrelsens prioriteringar samt att omvärldsanalysen utgör ett stöd i konkretiseringsarbetet på enheterna.

1.4 Metod

För att kunna svara på de övergripande frågeställningarna, vart är Länsstyrelsen på väg och vilka större förändringar som är att vänta, fokuserar vi på regeringen och riksdagen och hur dessa ser på Länsstyrelsens roll, uppdrag och utveckling i framtiden. Regering och riksdag är länsstyrelsernas främsta uppdragsgivare och kan sägas utgöra *ägaren* vid en jämförelse med det privata näringslivet. Riksdagen beslutar och regeringen genomför politiken med länsstyrelserna som ett av de viktigaste operativa verktygen.

Det är viktigt att belysa det faktum att utredningar och rapporter (förutom propositioner) beställda av regeringen inte nödvändigtvis representerar regeringens ståndpunkter, utan snarare utredarnas. Skrifterna (skrifter används härnäst i texten som ett samlingsnamn för utredningar, departementspromemorior, rapporter, med mera) har ändå valts som utgångspunkter då de ger en god indikation på vilka områden som kan komma att förändras och hur regeringen tänker i vissa frågor, eftersom regeringen har beställt utredningarna utifrån preciserade direktiv.

Omvärldsanalysen har valt utredningar och rapporter utifrån följande kriterier:

- » Skriften ska innehålla förslag eller idéer som förändrar Länsstyrelsens roll, uppdrag eller utveckling på ett övergripande sätt, förändringar som innebär en stor påverkan på Länsstyrelsens roll, uppdrag, utveckling eller arbetssätt på övergripande nivå inkluderas i rapporten. Däremot ingår inte påverkansfaktorer som innebär förändringar i rutiner och liknande på enskild handläggarnivå.
- » Skriften ska vara relativt ny eller innehålla förslag som fortfarande lever eller är under genomförande.

1.5 Analysens genomförande

Undertecknad, som är ansvarig för omvärldsbevakning och omvärldsanalys på Länsstyrelsen, har gått igenom och analyserat innehållet i många skrifter av framför allt övergripande och generell karaktär, samt sammanställt omvärldsanalysen. För att uppfylla behovet av en verksamhetsnära och sakområdesanknuten omvärldsanalys har flera sakområden och hela ledningsgruppen gått igenom, kompletterat och diskuterat innehållet. Enheterna har inventerat, kompletterat och tagit fram de fakta och underlag som är mest aktuella inom varje enhets sakområden.

1.6 Omvärldsanalysens uppläggning

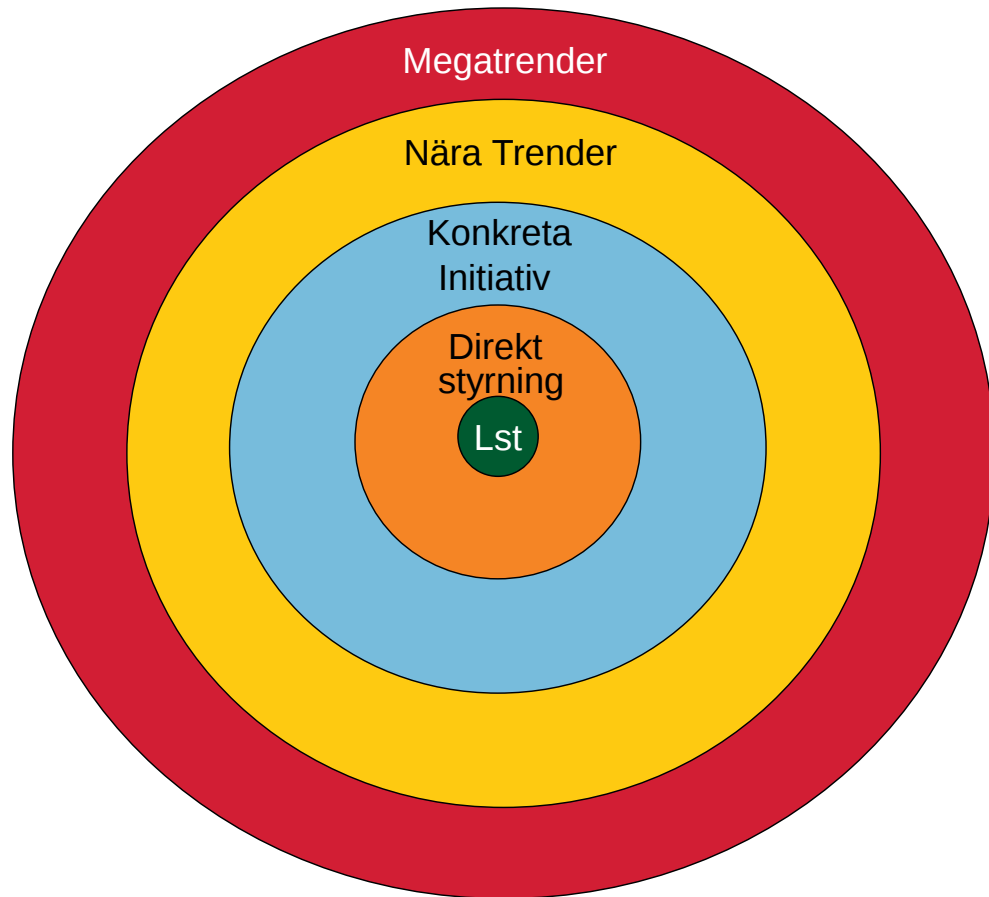
För att på ett konkret sätt försöka beskriva upplägget i omvärldsanalysen används en cirkel som illustration. Ringarna i cirkeln symboliserar de olika omvärldar som Länsstyrelsen verkar i och påverkas av. De verksamhetsnära förändringar som är på gång inom en nära framtid, ligger i de två cirkelarna närmast Länsstyrelsen, här kallade Direkt styrning och Konkreta initiativ. Det är i första hand påverkan från dessa som denna omvärldsanalys handlar om. De två yttersta cirkelarna, kallade Nära trender och Megatrender, behandlas mer översiktligt.

Länsstyrelsen har viss frihet att agera, prioritera, organisera, anställa, avveckla, utbilda, disponera pengar, etcetera inom cirkelns kärna, det vill säga inom den egna organisationen men de beslut som fattas där är i hög grad beroende av hur Länsstyrelsen tolkar påverkan och uppdrag från de omgivande cirkelarna. Målet med omvärldsanalysen är att den ska utgöra ett underlag för de strategiska val som ledningen och övriga beslutsnivåer gör utifrån vad som händer i omvärlden.

Omvärlden representerar faktorer som till övervägande del inte är direkt påverkbara av Länsstyrelsen men Länsstyrelsen kan genom sitt agerande anpassa sig själv eller förändra omvärldsfaktorerna på ett sätt som gynnar den egna verksamheten. Den omvärldspåverkan som ligger närmast den egna organisationen (Direkt styrning och Konkreta initiativ) är oftast lättast att påverka.

Man skulle kunna säga att om Länsstyrelsen inte agerar över huvud taget, utan låter det ske som ändå sker, väntar en sannolik och trendframskriven framtid. Om Länsstyrelsen vidtar vissa åtgärder och lyckas med dessa väntar en möjlig framtid. Om Länsstyrelsen sätter upp egna mål, arbetar kraftfullt och lyckosamt för nå dessa kan det vara realistiskt att nå en önskvärd framtid.

I det följande behandlas cirkelns olika ringar utifrån och in med stigande konkretiseringsgrad.

Figur 2. Upplägget i omvärldsanalysen.

2. Megatrender och Nära trender

2.1 Klimatförändringar får allt större uppmärksamhet

Sedan Kyotoprotokollet 1997 har samhällets intresse för klimatförändringarna ökat. Inom den svenska politiken har klimatfrågan etablerats som ett politikområde med påtagliga kopplingar till en mängd andra politikområden såsom energi, transport, landsbygdspolitik, med flera.

I vårt län finns inom energiområdet två frågor som särskilt ska framhållas. Det är vindkraften med dess utbyggnadsplaner och pågående prospektering efter uran med eventuell framtida brytning.

Enligt senast tillgänglig vindkraftsstatistik från Energimyndigheten (ES2013:1) fanns år 2012 118 verk i Jämtlands län som tillsammans producerade 534Gwh el. För närvarande (september 2013) finns cirka 144 vindkraftverk i drift Jämtlands län. I dagsläget byggs fem stora vindkraftsparker (Mullberg, Ögonfågeln, Glötesvålen, Mörttjärnsberget och Björkvattnet) med totalt 136 vindkraftverk. Färdiga tillstånd finns för ytterligare cirka 300 verk och planer i olika skeden finns för ytterligare cirka 500 verk i länet.

Vindkraftärendena är i högsta grad tvärssektoriella, då vindkraften berör flera olika intressen som Länsstyrelsen ska beakta och sammanväga i sin beredning. Det är bland annat miljötillstånd, tillsyn, planfrågor, näringslivsutveckling, naturvårds-, rennärings- och kulturmiljöintressen. De fortgående och omfattande investeringarna i vindkraft kommer att ställa stora krav på Länsstyrelsens förmåga att möta upp i samråd, tillstånd, tillsyn under uppbyggnadsfasen med mera på ett samordnat, konsekvent och tidseffektivt sätt.

På flera håll i länet har utländska mineralprospekteringsföretag ansökt om och av Bergsstaten fått tillstånd till provborrningar efter uran. Borrproverna har analyserats och alunskiffern har befunnits innehålla höga mineralhalter.

Analysresultaten har väckt förhoppningar hos en del och farhågor hos andra. Förhoppningarna grundas på kommersiella intressen, nya jobb och utbyggd infrastruktur medan farhågorna grundas på befarad negativ påverkan på naturmiljö, boendemiljö, turism och annan näringsverksamhet. Den officiella ståndpunkten i länets miljömål är att uranbrytning inte ska få förekomma i länet. Detta finns inskrivet i "Miljömål Jämtlands län", fastställda av länsstyrelsen den 11 december 2006 med revidering den 10 december 2007. Förslagen till regionala miljömål togs fram tillsammans med länets samtliga kommuner, landstinget, företag, organisationer och föreningar i länet. Frågan kan komma att ställas på sin spets om något brytningsföretag ansöker om att få starta uranbrytning.

Möjliga konsekvenser för Länsstyrelsen

- » Länsstyrelsen får ett utökat ansvar inom energipolitikens område både vad gäller utveckling (av nya energikällor) och tillsyn.
- » Nya och ändrade investeringsbidrag för att minska utsläppen ger ett ökat antal ärenden.

- » Kraven på riskbedömningar, beredskap och säkerhet med anledning av extrema väderförhållanden ökar i samhällsplaneringen, vilket bland annat har visat sig genom länsstyrelsernas uppdrag att samordna arbetet med klimatanpassning och tillsyn över dammsäkerheten.
- » Ökade krav på rådgivning inom gröna sektorn kring sårbarheter och anpassningsåtgärder i ett förändrat klimat.

2.2 Ökad internationalisering och globalisering

Enskilda individer, företag, organisationer och nationer blir alltmer beroende och intresserade av vad som sker i grannländer och i omvärlden i övrigt. Kommunikationerna byggs ut och utbildningar och arbeten utomlands blir allt mer tillgängliga. Företagen behöver finna nya affärsmarknader och anpassa sig till den internationella konkurrensen. Invandringen är en naturlig del av internationaliseringen sedan länge. Den globala konkurrensen om arbetstillfällena ökar också – något som på kort sikt kan leda till lönepress, friställningar och företagsnedläggningar i Sverige.

Möjliga konsekvenser för Länsstyrelsen

Förutsättningarna och intresset för transregionala samarbeten och erfarenhetsutbyten ökar. Här kan EU-stöden via till exempel Interreg-programmen vara ett verktyg.

Behov av samverkan kring tvärssektoriella frågor och problem som inte en myndighet eller en ensam aktör kan lösa. Länsstyrelsens roll som regional samordnare av statliga myndigheter vad gäller tillsyn inom till exempel trafficking, mänskliga rättigheter, alkohol, narkotika, dopning, tobak (ANDT) och transporter kan komma att stärkas.

2.3 EU-samarbetet utvidgas och fördjupas

EU påverkar Sverige och inte minst Länsstyrelsen på många olika sätt, både i ärendehandläggning, tillsyn och utvecklingsfrågor. Detta sker bland annat genom stödprogram som Länsstyrelsen dels administrerar (Interreg Sverige-Norge och Landsbygdsprogrammet) och dels kan ta del av som finansieringskälla (Mål 2 regionala respektive sociala fonden). Just nu avslutas programperioden 2007–2013 och budget liksom övriga villkor för EU:s nästa programperiod, åren 2014–2020, håller på att slutförhandlas. Utfallet av dessa förhandlingar kommer att vara viktiga för lång tid framåt, både för länet och för Länsstyrelsen.

EU påverkar Länsstyrelsen även i juridiska avseenden då vi har i uppdrag att implementera olika EU-direktiv och bestämmelser. EU:s beslut när det gäller miljö, klimat, integration, med mera påverkar Länsstyrelsen. Som exempel kan nämnas EU:s ramdirektiv för vatten, direktivet om penningtvätt, e-förvaltning, asylsystem, biologisk mångfald, hantering av bioavfall, Östersjöstrategin, EU:s inre marknad, ny jämställdhetsstrategi för EU, ökad EU-samverkan kring naturolyckor, katastrofhantering och klimatanpassning, hållbara transporter, kontroller i livsmedelskedjan, direktiv om byggnaders energiprestanda och miljökrav vid offentlig upphandling. EU-samarbetets inriktning och utveckling påverkar i högsta grad Länsstyrelsens uppdrag och verksamhet.

EU-samarbetet präglas till stor del av att det löpande utvidgas (med nya medlemmar) och fördjupas (med nya politikområden eller samarbeten). EU har successivt utvidgats från sex medlemsländer år 1957 till för närvarande 28 medlemsländer. Det senaste medlemslandet är Kroatien som blev medlem i juli 2013. På tur står kandidatländerna Makedonien, Turkiet, Island, Montenegro och Serbien. EU:s senaste övergripande målsättning har formulerats under devisen *Europe 2020*. Det är en tillväxtstrategi för det kommande årtiondet, med målsättningen att EU ska bli en smart, hållbar och inkluderande ekonomi där medlemsländerna skapar sysselsättning, produktivitet och sammanhållning. Konkret har EU formulerat målsättningar för sysselsättning, innovation, utbildning, social integration and klimat/energi – som ska nås till år 2020.

EU har särskild betydelse för Jämtlands län i och med att länet omfattas av EU:s Interreg-program Sverige-Norge och Länsstyrelsen är förvaltande och attesterande myndighet för det programmet. Dessutom omfattas vi av Landsbygdsprogrammet och strukturfondsprogrammen för regionala och sociala fonder i mål 2 mellersta Norrland. Den kanske mest intressanta EU-frågan att bevaka är hur dessa program och stöd kommer att utformas i den nya CAP- och sammanhållningspolitik som ska gälla programperioden från år 2014.

En mer övergripande fråga i EU-sammanhang är om vi ska ha ett nationernas eller regionernas Europa. I Europa märks en tydlig regionaliseringstrend, där utvecklingen går mot allt mer självstyrande regioner. Trenden är tydlig även i Sverige, där det i nästan alla län har bildats regioner av olika slag, senast här i Jämtland den 1 januari 2011. Frågan är vilken roll staten i ett längre perspektiv kommer att ha i ett *Regionernas Europa*?

Möjliga konsekvenser för Länsstyrelsen

- » De uppdrag som Länsstyrelsen har med anknytning till EU kan, från 2014, få en helt annan omfattning och inriktning, från att uppdragen helt försvinner eller minskar, till att de utökas.
- » Markanvändningen, förutsättningarna för lantbruket och utvecklingen på landsbygden kan komma att förändras som en direkt följd av förändringar i EU:s landsbygds- och jordbrukspolitik.

2.4 Ökat informationsflöde

Informationsutbudet via Internet, massmedia och sociala medier ökar och når oss allt snabbare. Metadatabaser (databaser över databaser) blir allt vanligare. Medborgarna i allmänhet och grupper av särskilt välinformerade ställer allt större krav och utmanar traditionella auktoriteter och myndigheter (ett exempel är där den välutbildade anser sig veta mer om sin egen sjukdom än läkaren tack vare informationstillgängligheten).

Möjliga konsekvenser för Länsstyrelsen

- » Det blir allt viktigare att kvalitetssäkra information och sälla i den inkommande informationen.
- » Kraven ökar på att informationshanteringen blir mer tvärspektoriell inom myndigheten och samordnad mellan myndigheter.

- » Länsstyrelsen behöver utnyttja många olika och nya kommunikationskanaler och informationen behöver vara mer målgruppsanpassad.

2.5 Tekniken påverkar alltmer hur vi lever våra liv

Genom datorutvecklingen kommunicerar vi med varandra oberoende av tid och rum. Handel via nätet sker i allt högre utsträckning. Framöver kan i princip de flesta affärstransaktioner och offentlig tillståndsgivning genomföras papperslöst. Tillverkningsindustrin datoriseras och arbetslivet blir alltmer mobilt och flexibelt.

Möjliga konsekvenser för Länsstyrelsen

- » Samordning mellan länsstyrelserna underlättas av teknologiutvecklingen
- » Tillsyn och ärendehandläggning kan utvecklas och effektiviseras (e-tjänster)
- » Den fysiska arbetsplatsen som funktionell och social mötesplats blir allt viktigare i och med att de mänskliga kontakterna blir färre i den nya teknologiska världen.
- » Mer flexibla arbetsvillkor vad gäller fysisk arbetsplats, fysisk närvaro, arbetstider, etcetera.

2.6 Människor umgås allt mer digitalt via sociala medier

Med teknikens hjälp kan individer skapa digitala nätverk och subkulturer via nätet. Bloggar, chattsidor och communities är några exempel. Det egna intresset styr helt valet av umgänge. Såväl yrkesliv som utbildningsformer digitaliseras i allt högre grad.

Möjliga konsekvenser för Länsstyrelsen

- » Behovet av en reception med generösa öppettider, fullbemannad växel och möteslokaler kan komma att minska då vi finner nya vägar att kommunicera med våra *kunder*.
- » IT-kunskaperna ökar medan direktkontakterna med medborgarna minskar.
- » Teknikutvecklingen och den ökande kompetensen hos allmänheten kommer att kräva utökad service och utbyggnad av digitaliserad ärendehandläggning (e-tjänster) och tillsyn.
- » Länsstyrelsen behöver utveckla sin webb och andra kommunikationssätt för att nå yngre medborgare.

2.7 Ökad individualisering

Några tendenser i den allt ökade individualiseringen är bland annat att intresset för kollektiva lösningar minskar, barnafödandet senareläggs, engagemang i politiskt arbete minskar men ökar i stället i enskilda sakfrågor, upplevelseindustrin växer och traditionella massmedier ersätts av ett mer fragmentiserat medielandskap där man i ökad utsträckning själv väljer vad man vill se, när man vill se och via vilka medier man vill se det.

Möjliga konsekvenser för Länsstyrelsen

- » En mer individualiserad syn på samhället kan minska opinionen för en stor offentlig sektor.
- » Det blir svårare att nå ut med breda samhällsbudskap, till exempel i krissituationer, eftersom det inte finns en självklar kanal att nå medborgarna via utan många olika.
- » Förståelsen minskar för kollektiva hänsynstaganden i våra beslut vilket kan leda till ökning av antalet överklaganden.

2.8 Mer heterogen befolkning

Mångfalden i det svenska samhället ökar, framförallt i storstäderna. År 2015 beräknas mer än var fjärde person mellan 18 och 64 år att ha utländsk bakgrund. Skillnaderna mellan generationer blir allt tydligare, inte minst på grund av teknologiutvecklingen. Även värderingsmässigt blir befolkningen mer heterogen. Man har olika syn på familjebildning, arbete, auktoriteter, jämställdhet, etcetera. Olika religioner måste samspara med varandra. Denna trend kan leda till ökad tolerans och förståelse men även till ökad segregation och vidgade samhällsklyftor.

Möjliga konsekvenser för Länsstyrelsen

- » Myndigheter såsom Länsstyrelsen måste ha kunskap kring andra kulturer, till exempel vad gäller helgdagar, seder och traditioner och även att vara beredd att kommunicera på flera språk vid till exempel krissituationer.
- » Kraven på representativ personalsammansättning kan komma att öka. Fler arbetsuppgifter inom sakområdet integration och mänskliga rättigheter kan förväntas.

2.9 Kulturens allt viktigare roll i samhällsutvecklingen

Sverige är i dag ett land där många kulturer möts och korsbefruktar varandra. Ett ökat resande, nya medievanor och tekniska framsteg samt den ökade invandringen till Sverige är några bidragande orsaker. Kulturlivet i Sverige har blivit intressantare, roligare och spretigare men samtidigt kanske också svårare att överblicka. Mångfalden av kulturyttringar ställer nya och ökade krav på kulturinstitutionernas verksamhet, på deras omvärldsbevakning och på öppenhet och flexibilitet i bidragssystemen. I detta sammanhang bör Unescos konvention om skydd för och främjande av mångfalden av kulturyttringar nämnas. Konventionen som trädde i kraft 2007 är den första internationella överenskommelsen på kulturpolitikens område som bekräftar rätten och skyldigheten att föra en politik till stöd för en kulturell mångfald. (Regeringens proposition 2009/10:3)

Från och med 2014 kommer de kulturella och kreativa näringarna att få ökad betydelse inom ramen för EU:s kommande kultur- och mediaprogram Kreativa Europa. I Sverige visar flertalet regionala kulturplaner inom ramen för kultursamverkansmodellen att frågorna fått fäste och aktivt kommer att drivas vidare. En utvärdering och analys av handlingsplanen för kulturella och kreativa näringar och rådets rekommendationer skulle skapa goda förutsättningar att

långsiktigt ta tillvara det utvecklingsarbete som gjorts. Vidare finns behov av att utveckla statistik och kunskap om de kulturella och kreativa näringarna som bör kopplas till det arbete som sker inom EU för att utveckla de kulturella och kreativa näringarna (Regeringens prop 2013/14:1).

2.10 Kontrollsamhället stärks

Staten får allt större möjlighet att kontrollera sina medborgare, vilket riskerar att gå ut över den enskildes rätt till privatliv. Bevakningskameror i offentliga utrymmen och samkörning av offentliga register blir allt vanligare. Ökningen och den ökade mediebevakningen av grova brott gör att medborgarna känner sig allt otryggare och efterfrågar starkare kontroll. Samtidigt pågår debatten om integritetsskydd och var gränsen för kontroll går. Att kontrollsamhället stärks märks också genom att allt mer service läggs ut på webben (till exempel söka jobb, söka bidrag, boka biljetter, leta efter öppettider etcetera). Myndigheternas roll blir mer av kontrollerande karaktär än service genom att myndigheternas uppgift blir att kontrollera medborgarnas ansökningar etcetera. Offentliga sektorn blir kontrollsektorn.

Möjliga konsekvenser för Länsstyrelsen

- » Ökad digitalisering (24-timmarsmyndigheten) innebär större tillgång till och möjligheter att bruka och missbruka information.
- » Kompetens på Länsstyrelsen kring att göra avvägningar mellan teknik, säkerhet och integritet blir allt viktigare.

2.11 Friskare och sjukare än någonsin

Välfärdssjukdomarna ökar, samhällstempot och en arbetsmarknad med diffusa arbetsuppgifter och arbetstider leder till ökad stress. Samtidigt ökar medellivslängden och hälsomedvetandet. Vissa grupper i samhället har aldrig varit friskare.

Möjliga konsekvenser för Länsstyrelsen

- » Personalpolitiken blir allt viktigare och inriktas mer på friskvård.
- » Folkhälsan blir en allt viktigare fråga som kommer att ställa krav på tvärssektoriella kompetenser på Länsstyrelsen.
- » Ökat ansvar och samordning läggs på Länsstyrelsen att bevaka och ta hänsyn till folkhälsoaspekter inom till exempel fysisk planering.

2.12 Ansträngd samhällsekonomi

Kraven på välfärdstjänster ökar samtidigt som förmågan att finansiera dem minskar. Den tekniska utvecklingen medför ökade kostnader och stegrande förväntningar på sjukvården samtidigt som behovet av vård- och omsorgstjänster ökar med en allt äldre befolkning. Andelen människor i arbete minskar varvid det ekonomiska utrymmet för den offentliga sektorn minskar.

Möjliga konsekvenser för Länsstyrelsen

- » Länsstyrelsens roll och uppgift ifrågasätts vilket ställer krav på effektivisering,

profilering och verksamhetsutveckling – och en organisation inställd på snabba förändringar. För att behålla ansvaret inom olika utvecklingsområden måste särdragen utvecklas, till exempel det tvärssektoriella arbetet.

- » Tilliten till de offentliga institutionerna minskar och en ökad granskande journalistik ställer större krav på myndighetens sätt att kommunicera.
- » Minskade resurser för statliga myndigheter generellt inklusive Länsstyrelsen i en ansträngd samhällsekonomi kan innebära att vissa uppgifter avgiftsbeläggs och Länsstyrelsen blir, helt eller till vissa delar, självfinansierad såsom exempelvis lantmäteriet och Statistiska centralbyrån, SCB. Här blir effektiviseringar av till exempel handläggning viktigt.

2.13 Ökad betydelse av opinionsbildning

Massmedier kan påverka opinionen genom sitt sätt att porträttera politiker eller lyfta specifika händelser. Massmedier går allt mer från att förmedla fakta till att förmedla känslor. Därmed kan massmedierna sätta agendan i samhället – en agenda som mer baseras på vad som är medialt gångbart för tillfället, än på vilka problem som i en mera objektiv mening är störst. Samtidigt minskar tilliten till budskapet i traditionella medier och det blir allt svårare att skilja mellan dikt och verklighet.

Möjliga konsekvenser för Länsstyrelsen

- » Större handlingsberedskap att kunna motsvara förväntningarna när politiken (regeringen) har behov av att visa handlingskraft, till exempel genom att, med kort varsel, tilldela Länsstyrelsen nya uppdrag.
- » Länsstyrelsens anställda kan komma att behövas ökad kompetens inom information, kommunikation och mediebevakning.
- » Medborgare kan vända sig till massmedier för att få sina beslut omprövade vilket kan skapa ett psykologiskt tryck på handläggare. Länsstyrelsen måste därför ha beredskap att möta massmedierna med snabb och korrekt information.

2.14 Nya och ökade krav på boendemiljö och livskvalitet

Unga flyttar till storstäderna från landsbygden samtidigt som barnfamiljer flyttar från storstäderna till natursköna områden. Flyttningarna har under lång tid styrts av tillgången till arbete. Fortfarande är möjligheten att försörja sig oftast en grundförutsättning för flytt, men privata behov, livsstil, skeden i livet, intressen och så vidare väger allt tyngre.

Till livsstilsfrågorna hör också människors ökande intresse för vilka livsmedel man konsumerar. Länet har rönt stora framgångar inom mathantverket, där Östersund har utsetts till Matlandethuvudstaden i Matlandet Sverige. Den småskaliga livsmedelsproduktionen har blivit vår nya exportnäring. Detta är dessutom en fråga som är en *landsbygdsfråga* – det vill säga en profilfråga, inte minst i kommande dragkamper om var så kallade länshuvudstäder med mera ska lokaliseras.

Möjliga konsekvenser för Länsstyrelsen

- » Stads- och landsbygdspolitiken måste utvecklas med ett gemensamt helhetsgrepp.
- » Ur arbetsgivarperspektiv krävs flexibla lösningar när de anställda har vitt skilda livsstilar.
- » Ärenden inom samhällsplanering, infrastruktur och bostadsbyggande blir mer komplexa. Sociala aspekter och miljökonsekvenser i ett vidare perspektiv får ökad tyngd i samhällsplaneringen och helhetssynen i ärendehandläggningen kommer att ställa krav på mer samverkan över sakområdesgränser.
- » Livsstilsboendet kan vara en möjlighet att öka inflyttningen till ett län med god livsmiljö.
- » Det ställs krav på Länsstyrelsen i form av en samordnad tillstånds- och kontrollverksamhet, om länet ska leva upp till de förhoppningar/förväntningar som finns för att utveckla mathantverket.

2.15 Ökade regionala skillnader

Skillnaderna mellan olika regioner och kommuner ökar när det gäller ekonomi, folkmängd, demografi, arbetsmarknad, bostadsmarknad och välfärdsservice. En fortsatt urbanisering och det regionala och kommunala självstyret medför stora variationer i utbudet av välfärdstjänster.

En aktuell diskussion är huruvida nationer och EU ska satsa på glesbygds-, regional- eller storstadspolitik. Motsättningar mellan olika typer av regioner kan öka och skatteutjämnningssystemet ifrågasättas. Storstadsregionerna fortsätter att växa vilket medför ökat behov av infrastruktur och bostäder. Samarbetet mellan särskilt de mindre kommunerna ökar för att bättre klara vissa välfärdsåtaganden.

Möjliga konsekvenser för Länsstyrelsen

- » Inomregional omfördelning av befolkningen där några kommundelar växer (stråket längs E14) med ökat exploateringstryck medan befolkningen i resterande länet minskar.
- » Tillståndsbeskrivningar och andra rapporter till regeringen måste ta hänsyn till stora skillnader inom länet.
- » Länsstyrelsen måste utgå från olika kommunala behov och bygga upp mer kunskap om dessa.

2.16 Utvidgat rättssamhälle

I takt med att samhället blir alltmer heterogent vidtas allt fler åtgärder för att säkerställa likabehandling och olika gruppers lika rättigheter. Allt fler anmäler diskriminering, vilket kan tolkas antingen som att diskrimineringen ökar eller att toleransen mot diskrimineringen minskar. Debatt kring yttrandefrihet och religionsfrihet pågår.

Möjliga konsekvenser för Länsstyrelsen

- » Länsstyrelsens uppdrag att belysa, analysera och beakta de mänskliga rättigheterna, särskilt skyddet mot diskriminering i sin verksamhet, ställer

högre krav på det gemensamma värdegrundsarbetet.

- » Länsstyrelsen kan få nya uppgifter inom rättighetslagstiftningen på grund av det ökande antalet anmälningar med koppling till diskriminering.
- » Länsstyrelsen som statlig myndighet och arbetsgivare måste vara ett föredöme vad gäller mångfald och tolerans mot olikheter och bör i sin personalsammansättning avspegla det omgivande samhället.

2.17 Minskad tillit till offentliga institutioner

I ett internationellt perspektiv har offentliga institutioner i Sverige stort förtroende bland allmänhet och näringsliv. Det finns tecken på att förtroendet på sina håll minskar, vilket skulle vara mycket allvarligt.

Individualiseringstrenden bidrar till en förskjutning till förmån för privata lösningar. Samtidigt finns det en förväntan att samhället ska lösa alla livssituationer för den enskilde och att grundläggande behov ska tillgodoses av det offentliga.

Möjliga konsekvenser för Länsstyrelsen

- » Minskad respekt för myndigheter och tjänstemän gör det svårare att utföra vissa uppgifter och Länsstyrelsen som arbetsplats blir mindre attraktiv.
- » Om fler samhällstjänster hanteras av privata aktörer kan Länsstyrelsens tillsynsverksamhet växa och breddas.
- » Det är viktigt att marknadsföra de insatser som staten/Länsstyrelsen bidrar med till länets utveckling och dess befolkning.
- » Förbättrad kommunikation med medborgarna blir allt viktigare för att öka tilliten.
- » Länsstyrelsens värdegrund måste ständigt diskuteras och hållas levande för att bibehålla och utveckla det förtroende som Länsstyrelsen har.

2.18 Ökad reaktiv politik

Offentliga resurser fördelas i allt högre utsträckning utifrån en kortsiktig horisont. Medborgare engagerar sig allt mindre i traditionellt politiskt arbete och styrningen av offentliga resurser genom långsiktiga planer försvagas eftersom allt fler brandkårsutryckningar måste göras (till exempel på grund av snabbt uppblossande händelser). Även om resursfördelningen fortfarande till största delen sker genom traditionella demokratiska processer ses omfördelning av resurser på grund av plötsligt uppkomna frågor som en styrka eftersom politikerna anses vara handlingskraftiga och lyhörda.

Möjliga konsekvenser för Länsstyrelsen

- » Krav på snabba resultat och hög flexibilitet inom organisationen för nya uppdrag med kort framförhållning eller intensiv mediebevakning.
- » Vi kan få nya tillsynsområden snabbt – men även förlora dem till sektorsmyndigheter på grund av kritik kring vår hantering av frågorna.
- » Viktigt att Länsstyrelsen följer mediernas debatt och har fortlöpande omvärldsbevakning för att kunna förutse nya uppdrag.

2.19 Länets profilområden

Jämtlands län har intagit en ledande position på nationell och i vissa fall även internationell nivå inom några områden. I avsnittet *Nya och ökade krav på boendemiljö och livskvalitet* nämns mathantverket som ett sådant exempel. Det finns många andra produkter och områden som sticker ut och bidrar till att ge länet en profil som uppfattas positivt och som bidrar till att generera investeringar och ekonomisk aktivitet och där Länsstyrelsen Jämtlands län har förutsättningar att profilera sig och spela en större roll än andra länsstyrelser.

Det är områden som inte varierar från tid till annan utan av naturliga skäl är profilområden för länet i ett längre perspektiv, områden där vi kan eller vill kunna hävda vår särställning även i ett nationellt perspektiv. En viktig faktor i sammanhanget är att Östersund är den enda fjällnära residensstaden med en lokalisering i Norrlands inland.

Naturmiljö och fjäll

Länsstyrelsen Jämtlands län har profilerat sig inom naturmiljöområdet med tyngdpunkt på fjällmiljön. Inom såväl jakt- och fiskefrågor, rennärringsfrågor som natur och rovdjursförvaltning finns både lång erfarenhet och hög kompetens. Förvaltning av natur- och kulturmiljöer i fjällområden, utveckling av turistisk verksamhet i dessa områden liksom hantering av målkonflikter i fjällområden är andra områden där Länsstyrelsen har djup erfarenhet. Länsstyrelsen har också hög kompetens avseende uppföljning och analys av storskaliga miljöförändringar i fjällmiljö.

De statliga renbetesfjällen är åretruntmarker för rennäringen enligt rennäringslagen och det innebär att upplåtelse för annan verksamhet kan ske om det inte är till avsevärd olägenhet för rennäringen. Till saken hör att samerna är Europas enda erkända urfolk och det finns en stark internationell lagstiftning och konventioner om urfolkens rätt som måste beaktas i tillägg till den svenska lagstiftningen. Turismen är en basnäring i Jämtlands län som växer, skapar sysselsättning och exportinkomster. Länsstyrelsen medverkar på olika sätt för att understödja denna tillväxt.

Ett exempel med stark koppling till våra naturgivna förutsättningar är de intensifierade ansträngningarna att få stora idrottsarrangemang till länet. Arrangemangen Alpina VM 2007 och Skidskytte-VM 2008 gav upphov till många positiva kringeffekter. Det finns planer i länet på att söka värdskap för motsvarande arrangemang inom en 5–10 årsperiod. Om planerna realiseras kan de generera omfattande plan- och byggaktiviteter med mera.

En mångfacetterad fråga med starkt turistisk profil är den förstudie som Länsstyrelsen för närvarande genomför på uppdrag av Naturvårdsverket, om att bilda en Nationalpark Sylarna-Vålådalen där naturvärden, kultur och kulturmiljö kan samverka för att skapa lyskraft och attraktionsvärde.

Länsstyrelsen i Jämtlands län hanterar regelmässigt denna typ av frågor. De tydliggörs och aktualiseras dessutom tidigt i länet, faktiskt först i landet, på grund av vårt geografiska läge och genom att anspråken på mark- och vatten är omfattande samtidigt som tillgängliga naturresurser är relativt begränsade.

Förutsättningar för att bli den länsstyrelse som har det största samlade ansvaret för fjällfrågor är därmed goda/stora.

Vattenfrågor

Vatten är en viktig naturresurs för länet och Länsstyrelsen har en tydlig roll när det gäller prövning, tillsyn, förvaltning och restaurering samtidigt som vi arbetar med utvecklingsfrågor inom nyttjandet av vatten i form av bland annat fisketurism och vattenbruk. Vattenfrågorna bedöms öka i betydelse såväl i ett regionalt och nationellt som i ett globalt perspektiv. Detta inte minst utifrån Länsstyrelsens omfattande uppdrag inom EU:s ramdirektiv för vatten. Länsstyrelsen Jämtlands län har hög kompetens på området och ett väl utbyggt nätverk inte minst inom universitets- och högskolevärlden. Vi har också ett förstklassigt laboratorium som servar många andra länsstyrelser. Länsstyrelsen i Jämtlands län har förutsättningar att fortsatt spela en viktig statlig roll när det gäller förvaltning och nyttjande av sötvattenresurser.

Administration av EU-program

Ett tredje område där Länsstyrelsen har speciella och djupa kunskaper är genomförandet av EU-program, det vill säga program såväl inom strukturfondsområdet som jordbruksstöden, inklusive LBU. Historiskt har Länsstyrelsen härbärgerat så kallade förvaltande myndigheter för Mål 1-program och Interreg-program och Länsstyrelsen är för närvarande förvaltande och attesterande myndighet för ett Interreg-program och ansvarig för genomförandet av länets landsbygdsutvecklingsprogram. Dessutom handläggs EU:s jordbruksstöd på Länsstyrelsen. Denna breda erfarenhet på Länsstyrelsen i Jämtlands län bör tas till vara av effektivitetsskäl och, inte minst, för att åstadkomma en önskad samordning mellan EU:s olika program och fonder.

Utveckling av landsbygden

Jämtlands län är glest befolkat men har en boendestruktur med residensstad, centralorter i kommunerna och dessutom en befolkningsstruktur i övrigt som täcker in större delen av länet.

De näringar som har utvecklats på landsbygden och de näringar som har potential inför framtiden finns i stor utsträckning företrädda i länet. Det är jordbruket och skogsbruket, förstås, men också en utveckling av dessa till exempel med ökad förädlingsgrad inom mathantverket och en utveckling av biomassaproduktion. Dessutom är utvecklingen av vindkraften stark i länet – även det en näring med stark koppling till landsbygden.

Möjliga konsekvenser för Länsstyrelsen

- » Länsstyrelsen måste i sin myndighetsutövning kunna möta ökad efterfrågan på tillstånd och samråd, med mera, med en samordnad, snabb och effektiv handläggning för att understödja den tillväxt som investeringar medför.
- » Länsstyrelsen kan med sin breda kompetens, kontaktnät och tvärsektoriella perspektiv förena till synes motstående intressen och utarbeta lösningalternativ som många intressenter kan ställa sig bakom.
- » Länsstyrelsen Jämtlands län har förutsättningar att profilera sig och spela en större roll än andra länsstyrelser inom profilområdena. Detta är områden som inte varierar från tid till annan utan av naturliga skäl är profilområden för länet i ett längre perspektiv. Det är områden där vi kan hävda vår särställning även i ett nationellt perspektiv.

I det pågående arbetet med att revidera visionen och strategin för länsstyrelsen kommer en bred diskussion om länsstyrelsens profilområden att genomföras.

2.20 Tillståndet i länet

Nedan har några statistiska basfakta sammanställts om tillståndet i länet:

- » Länets befolkning, som uppgår till 126 200 personer vid senaste årsskiftet 2012/2013 har minskat med cirka 3 000 personer de senaste 10 åren.
- » Utan utomnordisk invandring skulle befolkningsminskningen blivit betydligt större.
- » Andelen 65 år och äldre är något större i Jämtlands län än i riket, 22,1 procent mot 19,1 procent.
- » Tillgängligheten till dagligvarubutiker utanför länets tätorter har minskat något de senaste fem åren.
- » Antalet företag per 1 000 invånare är högre i länet än för riket (66,5 jämfört med 55,2) år 2010.
- » Antalet nystartade företag per 1 000 invånare år 2011 ligger på samma nivå som riket. (12,2).
- » Generellt påverkas inte Jämtlands län lika mycket av kortsiktiga konjunktursvängningar som län med högre andel tillverkningsindustri.

- » Antalet kommersiella gästnätter på länets turistanläggningar ökade med 2 % jämfört med 2011. Antalet gästnätter var 2 500 000.
- » Den ekonomiska aktiviteten i Jämtlands län bedömdes positivt andra kvartalet 2013 och länets företagare ser fortfarande ett stabilt konjunkturläge och ett visst rekryteringsbehov, enligt Svenskt Näringslivs konjunkturrapport. "Positiva signaler från företagen i Jämtland, viktigt att exporten och investeringarna också ökar framgent för att få fart på ekonomin i landet och länet, säger Ola Toftegaard, regionchef Svenskt Näringsliv i Östersund"
- » Antalet flygpassagerare har ökat den senaste 4-årsperioden. Åre/ Östersunds flygplats hade cirka 331 000 passagerare varav cirka 7 000 ankommande utrikes, år 2009, cirka 356 000 passagerare varav cirka 10 500 utrikes, år 2010, cirka 378 000 passagerare varav cirka 13 000 utrikes år 2011 och 383 000 passagerare 2012 varav 12 000 utrikes.
- » Sysselsättningen har utvecklats positivt de senaste åren. Vid 2012 års slut var arbetslösheten i Jämtlands län (6,7 %) och i riket (7,6 %) enligt Arbetskraftundersökningen AKU.

År	Antal sysselsatta 15-74 år Jämtlands län	Arbetslösa i förhållande till totala arbetskraften. Jämtlands län	Arbetslösa i förhållande till totala arbetskraften. Riket
2012	58 900	6,7 %	7,6 %
2011	61 200	7,3 %	7,5 %
2010	59 900	9,0 %	8,4 %
2009	60 600	8,7 %	8,3 %
2008	61 800	7,3 %	6,2 %

Källa: SCB:s Arbetskraftsundersökning (AKU).

- » Länet har en lägre övergångsfrekvens till högre studier än riket generellt. Kvinnor har generellt en högre övergångsfrekvens än män.
- » Länet har en större andel småbruk än riksgenomsnittet och våra jordbruksföretag är spridda över hela länet. De flesta jordbruksföretag har flera produktionsinriktningar eller kompletterande verksamhet.

3. Konkreta initiativ och direkt styrning

3.1 Staten i förändring

Den statliga förvaltningen har genomgått många stora reformer och står inför ytterligare stora förändringar för att möta omvärldens krav och utmaningar. En förnyelse av den statliga sektorns struktur och funktion har i olika sammanhang sagts vara en målsättning. Inte minst gäller detta länsstyrelsernas roll, organisation och regionala närvaro. Dessa förändringar syftar till att stärka statsförvaltningens förmåga att lösa sina uppgifter rättssäkert och effektivt till nytta för medborgare, näringsliv och beslutsfattare till så låg kostnad som möjligt.

Av betydelse i detta förändringsarbete för att skapa en slagkraftigare förvaltning har varit ett flertal uppmärksammade utredningar som inleddes med publiceringen av Ansvarskommitténs (SOU 2007:10) betänkande i början av 2007. Därefter följde Koncentrationsutredningen och dess proposition 2010/2011. Dessa utredningar har redan påverkat och kommer sannolikt ytterligare att påverka statens och länsstyrelsernas framtida organisation, struktur och uppdrag.

En avgörande fråga gäller ansvarsfördelningen mellan olika myndigheter inom staten och mellan staten och kommunala samverkansorgan, landsting (ofta kallade regioner) och kommuner. Inom staten har också diskuterats och utretts i vilken grad statens regionala verksamheter ska samordnas i länsstyrelser eller bedrivas i *stuprörsorganisationer* knutna till centrala verk och styrelser. Den mest aktuella utredningen för närvarande är Mats Sjöstrands *Statens regionala förvaltning – förslag till en angelägen reform*, slutbetänkande av *Utredningen om den statliga regionala förvaltningen* (SOU 2012:81). Denna utredning kommenteras närmare nedan.

Regeringens mål med förändringarna inom statsförvaltningen är att effektivisera, skapa bättre rättssäkerhet och förenkla kontakterna med staten och dess myndigheter för den enskilde medborgaren och företagaren. Metoderna för att genomföra detta har varit att i huvudsak koncentrera, centralisera eller sektorisera statliga ansvarsområden.

- » **Koncentrera** (till ett fåtal länsstyrelser, till exempel miljöprövningsdelegationer och stiftelsetillsyn)
- » **Centralisera** (till centrala myndigheter, till exempel körkortsfrågorna till Transportstyrelsen eller till en utvald länsstyrelse, till exempel Kampsportmyndigheten vid Länsstyrelsen i Örebro län) och
- » **Sektorisera** (till sektorsmyndigheter, till exempel social tillsyn till Socialstyrelsen)

Ytterligare en form av koncentration sker för administrativa stöd- och servicefunktioner, både på initiativ från centralt håll och från länsstyrelserna själva. Gemensamma funktioner för länsstyrelsernas lönehantering, ekonomiadministration, IT-service, telefoni och telefonisttjänster har under senare år koncentrerats till enskilda länsstyrelser.

Motsvarande koncentration av administrativa stödfunktioner kommer också att ske inom hela statsförvaltningen genom inrättandet av den nya myndigheten Statens servicecenter, som startade sin verksamhet i Östersund och Gävle första halvåret 2012.

En kontinuerlig effektivisering sker också genom utveckling av nya e-tjänster, så att medborgarna i högre utsträckning kan erbjudas service via internetbaserade ansöknings-, berednings- och beslutsförfaranden. För närvarande arbetar det så kallade P4-projektet med utveckling av e-tjänster för länsstyrelserna och vårt nya ärendehandläggningssystem Platina utvecklas parallellt i samma riktning.

De befintliga statliga verksamheter som finns i länet är ständigt under omprövning eller förändring. Ett par aktuella exempel är att Folkhälsoinstitutets verksamhet har utretts och det ligger ett förslag om förändrad organisation som också kan innebära minskad verksamhet i Östersund. Polisen organiseras också om till att bli en så kallad enmyndighet i stället för länsvisa polismyndigheter.

Vilken roll länsstyrelserna kommer att få i den fortgående förändringen av statsförvaltningen är fortfarande en av de frågor man kan fundera över utifrån de förslag som utredaren Mats Sjöstrand lämnade i utredningen *Statens regionala förvaltning – förslag till en angelägen reform*, slutbetänkande av *Utredningen om den statliga regionala förvaltningen*, (SOU 2012:81), som kom med sitt betänkande den 15 december 2012. Civil- och bostadsminister Stefan Attefalls artikel i Dagens Nyheter den 24 september 2013 lägger dock fast att antalet länsstyrelser bibehålls, att länsstyrelsen fyller en viktig regionalt samordnande roll och att finansieringen av de mindre länsstyrelserna ska ses över.

3.2 Länsstyrelsen i förändring

Länsstyrelsen är en central aktör som berörs i många utredningar och organisationsförändringar som regeringen vidtar för att forma en tydligare och mera överskådlig samhällsorganisation i Sverige. Som nämns ovan har regeringen i olika sammanhang de senaste åren uttalat behov av ökad samordning, effektivitet, koncentration och centralisering i olika styrdokument, inte minst i direktiv till utredningar.

Detta har medfört att arbetsuppgifter på Länsstyrelsen i varierande grad tagits bort, förändrats, tillkommit och koncentrerats. Exempelvis har nyligen körkortshantering, social tillsyn och IT-frågor centraliserats. MPD, Miljöprövningsdelegationen, och vissa förvaltningsuppgifter har koncentrerats till Västernorrland medan uppdraget med djurskyddstillsyn har överförs till Länsstyrelsen från kommunerna.

Nedan sammanfattas några utredningar, rapporter och reformer som är viktiga för Länsstyrelsens strategiska vägval i en närvärld där statens förvaltningsorganisation håller på att förändras och i en omvärld där ett antal trender påverkar Länsstyrelsen. Utgångspunkten för de flesta förändringar som genomförts och planeras är Ansvarskommitténs betänkande från februari 2007 och koncentrationsutredningen från samma år. Många reformer har genomförts i dessa båda utredningars anda. Det förtjänar att påpekas att det hela tiden presenteras nya utredningar, förslag och skrifter som kan komma att påverka Länsstyrelsen och som måste bevakas. För närvarande är nog Mats Sjöstrands utredning mest intressant att följa. Än har regeringen inte vidtagit några åtgärder men Stefan Attefalls artikel ger en vägledning inför kommande förändringar.

3.3 Analysskorset

Nedanstående analyskors syftar till att ge stöd vid genomgången av utredningarna och reformerna som presenteras i följande kapitel. Analysskorset är en modell som sammanfattar och åskådliggör de fyra huvudsakliga mönster som framträder när det gäller länsstyrelsernas framtida roll, uppdrag och utveckling. Genom modellen erhålls således en samlad, aggregerad bild av vart Länsstyrelsen är på väg i den föränderliga statsförvaltningen, enligt utredningarnas förslag. Den första axeln (1a + 1b) handlar om Länsstyrelsens roll medan den andra axeln (2a + 2b) är en geografisk axel. Begreppen förklaras nedan.

Exempel: Utredningen *Staten regionalt och lokalt* (avsnitt 3.10) förordar att länsstyrelserna får en stark samordnings- och utvecklingsroll i länet och betonar betydelsen av länsstyrelsernas tvärsektoriella arbete. Samtidigt förordas en koncentration av länsstyrelserna till färre län. Utredningen placeras därmed i kombinationen 1a + 2b.

1A – UTVECKLING/FRÄMJANDE/SAMORDNING

Utredningarna indikerar att länsstyrelsernas roll som viktig aktör i länets utvecklingsfrågor (till exempel inom regional tillväxt, kulturutveckling, klimatfrågor, med mera) fortsätter eller förstärks. Länsstyrelsen som statens regionala företrädare och samordnare, liksom det tvärsektoriella uppdraget framhålls.

1B – TILLSYN/KONTROLL/ÄRENDEHANDLÄGGNING

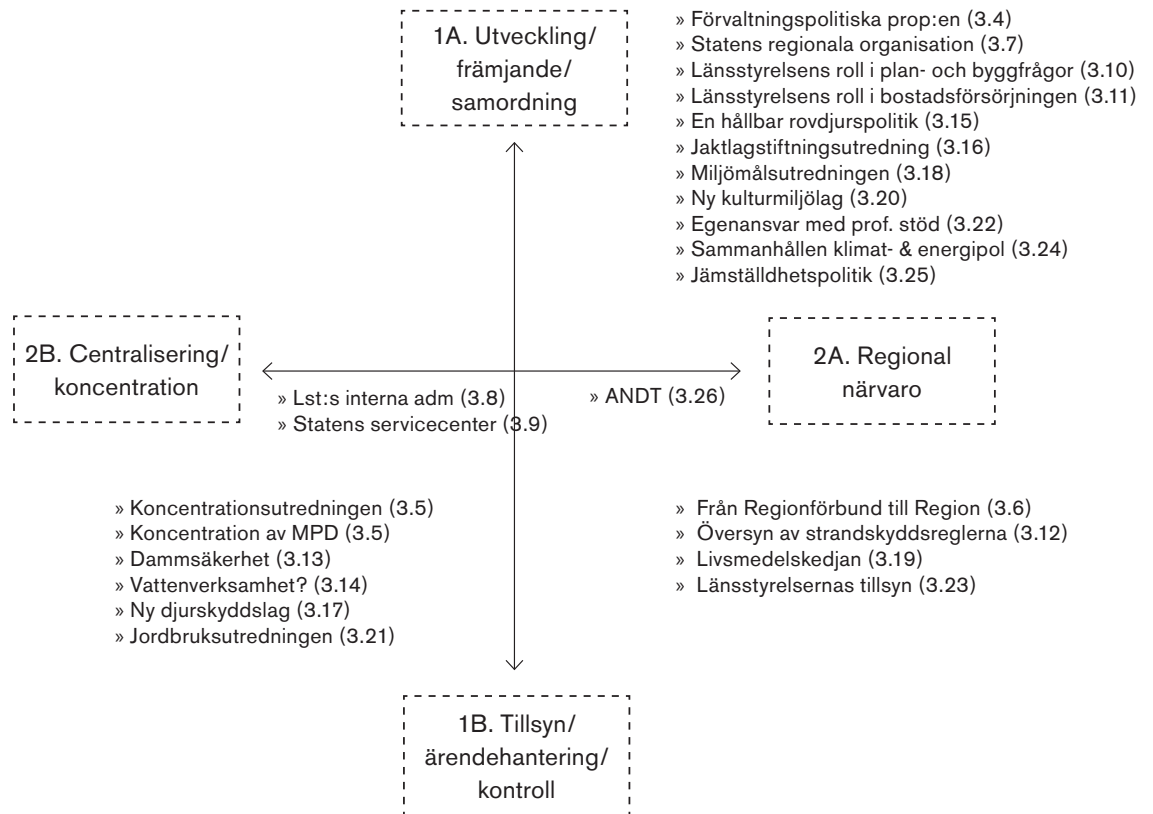
Utredningarna indikerar att länsstyrelsens roll som myndighetsutövare när det gäller tillsyn, kontroll och ärendehandläggning fortsätter, renodlas eller ökar. Detta behöver nödvändigtvis inte innebära att utvecklingsfrågorna lyfts bort från länsstyrelserna men flertalet av utredningarna förordar renodling av länsstyrelsen till att bli en ren tillsynsmyndighet.

2A – REGIONAL NÄRVARO

Utredningarna indikerar att länsstyrelsernas närvaro även i fortsättningen behövs på regional nivå eller att förslagen i utredningarna inte nödvändigtvis förutsätter eller gynnas av ett mindre antal länsstyrelser.

2B – KONCENTRATION/CENTRALISERING

Utredningarna indikerar att vissa frågor som länsstyrelserna ansvarar för ska koncentreras till ett fåtal länsstyrelser eller att de flyttas till centrala sektorsmyndigheter.

Figur 3. Analyskorset.

Exempelvis utredningen om jordbruksadministrationen föreslår koncentration (färre antal länsstyrelser ska administrera EU-stöden till jordbruken) och i förlängningen sektorisering och centralisering då Jordbruksverket, en central sektorsmyndighet, föreslås att på sikt överta all jordbruksadministration från länsstyrelserna.

Detta mönster har redan medfört konkreta förändringar för Länsstyrelsen, bland annat i en förstärkning av tillsyns- och myndighetsutövningssuppdraget (till exempel djurskyddsuppdraget) men också att vissa uppgifter – i renodlings- och koncentrationssyfte – förts över till centrala sektorsmyndigheter (till exempel sociala tillsynsfrågor till Socialstyrelsen och körkortsfrågor till Transportstyrelsen). Utvecklingen mot ökad tillsyn för länsstyrelserna drivs även på utifrån av EG-rätten, till exempel när det gäller livsmedelskontroll, som förordar att all offentlig tillsyn som princip ska vara ett statligt ansvar.

Men bilden är både splittrad och komplex och mönstret är inte entydigt, vilket också analyskorset ovan visar. Flera utredningar (inom 1A + 2A) föreslår en förstärkning av samordningsrollen för länsstyrelserna. Exempelvis utredningen *Aktiv väntan* föreslår att länsstyrelsernas samordningsroll i länet stärks när det gäller mottagande av asylsökande. Dessutom har länsstyrelserna de senaste åren fått uppdrag som innebär just en ökad roll som samordnare och utvecklare i länet, till exempel klimatanpassning, integrationsfrågorna, våld i nära relationer, krisberedskap och vattenförvaltningen (det senare uppdraget är mer än samordning).

Syftet med omvärldsanalysen är att få svar på den övergripande frågan: Vart är Länsstyrelsen på väg? Det finns inget entydigt svar på detta. Genomförda reformer och utredningarnas förslag pekar åt flera olika – och ibland motsatta – håll. Analyskorset illustrerar och förklarar den komplexa bilden och utgör ett viktigt underlag för vidare diskussion kring Länsstyrelsens framtida roll, uppdrag och utveckling och interna prioriteringar och strategier.

I följande kapitel presenteras nyligen genomförda reformer, utredningsförslag och utredningsdirektiv mer i detalj.

3.4 Offentlig förvaltning för demokrati, delaktighet och tillväxt – ”Förvaltningspolitiska prop:en”

(Prop 2009/10:175)

Bakgrund

Regeringen bedömer att samverkan, inte minst myndigheter emellan, ytterligare måste utvecklas, dels av effektivitetsskäl, dels för att medborgare, företagare och andra förväntar sig att staten uppträder samordnat.

Samlad statlig förvaltning på regional nivå

Det finns ett stort behov av en samlad statlig förvaltning på regional nivå. Länsstyrelserna kan utgöra en lämplig organisation för detta ändamål.

I länsstyrelsens roll ingår att agera utifrån ett statligt helhetsperspektiv och därigenom bidra till att regeringens politik får genomslag på regional nivå. Länsstyrelserna erbjuder en unik möjlighet till statlig samverkan och samordning på regional nivå. Denna möjlighet bör utnyttjas bättre än vad som görs i dag.

Länsstyrelsernas roll är att vara statens regionala företrädare och samordna de statliga intressena i de frågor som statsmakterna lagt på länsstyrelserna. Samordningsansvaret behöver dock vidareutvecklas och förtydligas genom organisatoriska förändringar, samt genom att tillföra särskilda uppgifter och tydlig ansvarsfördelning inom staten. Enligt länsstyrelseinstruktionen ska en statlig myndighet samråda med länsstyrelsen innan den meddelar ett beslut som är av väsentlig betydelse för ett län. Samrådsskyldigheten bör förtydligas till exempel i myndigheters instruktioner eller i annan lämplig förordning.

Propositionen uttalar också att en fortsatt koncentration av verksamheter ska ske mellan länsstyrelserna, i koncentrationsutredningens anda, det vill säga till de sju länsstyrelser som är utpekade som mottagare av koncentrationsverksamhet. Länsstyrelsen i Jämtlands län är i detta sammanhang utpekad som en av de 14 avlämnande länsstyrelserna.

Sammanfattning

Riksdagen fattade den 2 juni 2010 ett principbeslut om genomförande av propositionen. Det är dock inte sannolikt att några enskilda beslut tas enbart utifrån denna proposition. Däremot är den en viktig viljeyttring som indikerar regeringens grundläggande syn på statsförvaltningens utveckling. Denna grundsyn kan komma att påverka konkreta förslag i andra utredningar.

Länsstyrelsernas roll som statens regionala företrädare med ansvar för att samordna de statliga intressena kan komma att stärkas och tydliggöras gentemot andra statliga myndigheter.

En fortsatt koncentration kommer att ske av verksamheter till Länsstyrelsen i Västernorrlands län och sex andra i förväg utpekade länsstyrelser.

3.5 Koncentrationsutredningen och Koncentration av MPD, miljöprövningsdelegationen

(Fi 2007/604) resp prop 2009/10:215 och SOU 2009:10, slutbetänkande

Bakgrund

Koncentrationsutredningen föreslog att viss verksamhet inom länsstyrelserna bör koncentreras till ett fåtal länsstyrelser. Genom att samla ansvaret för en viss verksamhet till ett färre antal länsstyrelser är det möjligt att åstadkomma högre effektivitet i användningen av ekonomiska och personella resurser. En sådan koncentration innebär att ett antal utpekade länsstyrelser fullgör verksamheten även i andra län än det egna. En koncentration innebär att förutsättningarna stärks för en likartad behandling och ett likartat arbetssätt mellan länsstyrelserna avseende viss verksamhet.

Att ett färre antal länsstyrelser utför vissa uppgifter medför att de bättre kan upprätthålla en djupare och bredare kompetens inom verksamheterna. Utöver tillsyn av stiftelser bedömer regeringen att Koncentrationsutredningens förslag på verksamheter som kan koncentreras bör genomföras. Med en konsekvent koncentration avses att verksamhet koncentreras till samma länsstyrelser oavsett vilken verksamhet som koncentreras.

Regeringen utarbetade under våren 2011 en proposition som senare antogs av riksdagen, där de flesta av de uppgifter som återstod av Koncentrationsutredningens förslag genomfördes den 1 juli 2012. Ansvaret för följande ärendegrupper överfördes då till Länsstyrelsen i Västernorrland:

- » Svenskt medborgarskap
- » Överförmyndare
- » Begravningsfrågor
- » Näringsrättsliga frågor (AB, ekonomiska föreningar, bostadsrättsföreningar)
- » Lönegaranti
- » Deponerade medel (delar av)
- » Allmänna arvsfonden
- » Åborätt och allmänningar
- » Bevakningsföretag
- » Lotterier, bingo
- » Bitillsyn

Ärendegrupperna stöd till boende och avfallstransport ska enligt propositionen "överföras i särskild ordning" vid en senare tidpunkt.

I proposition 2009/10:215 om Mark- och miljödomstolar har regeringen bedömt att prövningen av ansökan om tillstånd till mindre miljöfarliga verksamheter, så kallade B-verksamheter, bör koncentreras till färre länsstyrelser. Syftet med koncentrationen är att åstadkomma en mer effektiv och ändamålsenlig prövning av B-verksamheterna samt att tydliggöra miljöprövningsdelegationernas och länsstyrelsernas olika roller.

Riksdagen har antagit propositionen (bet. 2009/10:JuU27, rskr. 2009/10:364). För Jämtlands län innebar reformen att verksamheten med miljöprövningsdelegationens ärenden överfördes till Västernorrlands län den 1 juni 2012.

Sammanfattning

- » Koncentration av ett flertal förvaltningsuppgifter genomfördes den 1 juli 2012 till Länsstyrelsen i Västernorrlands län och sex andra länsstyrelser.
- » Miljöprövningsdelegationen, MPD, koncentrerades till Länsstyrelsen i Västernorrland den 1 juni 2012. Det innebär att Länsstyrelsen har fått en mer begränsad roll inom miljöprövningsområdet. Kvarvarande arbetsuppgifter är tillsynsvägledning, deltagande vid samråd, deltagande vid upprättande av miljökonsekvensbeskrivningar, MKB, remissinstans i tillståndsärenden.
- » En koncentration av verksamheter pågår och medför att länsstyrelserna framöver i ökad grad kan komma att skilja sig åt vad gäller omfattning och uppgifter. Hittills har Länsstyrelsen Jämtlands län varit avlämnare av verksamhet till Länsstyrelsen Västernorrland.
- » Även om denna utredning är relativt gammal kan den tjäna som exempel på förändringar som införs löpande och även efter lång tid.

3.6 Från Regionförbund till Region?

Bakgrund

Kommunerna och landstinget i Jämtlands län har bildat ett kommunalt samverkansorgan, med namnet Regionförbundet Jämtlands län, som med stöd av lag (2002:34) om samverkansorgan i länen övertog viss verksamhet från Länsstyrelsen Jämtlands län den 1 januari 2011.

Det finns många områden där både Länsstyrelsen och Regionförbundet har roller och där ansvarsområdena inte är helt tydligt definierade. Dialoger och samverkan sker därför löpande kring bland annat följande frågor:

- » ANDT
- » Klimat och energi
- » Infrastruktur för bredband
- » Digital Agenda
- » Länspartnerskapet
- » Näringslivsråd

- » Interreg Sverige-Norge, programskrivning inför 2014–2020
- » Integrationsarbetet
- » Analys- och statistiksamverkan
- » OECD-arbete samt gemensamma konferensarrangemang.

Länsstyrelsen har också biträtt Regionförbundet i frågor, där ansvaret formellt tydligt har legat där, men resurser och kompetens inte har funnits i tillräcklig utsträckning. Det gäller bland annat prioriteringen inför och utformningen av kommande regionalt strukturfondsprogram för perioden 2014–2020.

När det gäller bredbandsfrågor så har en bredbandsstrategi för länet tagits fram under år 2013 av Länsstyrelsen i nära samverkan med Regionförbundet. Strategin har formellt antagits av både Länsstyrelse och Regionförbund.

I delbetänkandet *Effektivare bredbandsstöd (SOU 2013:47)* föreslås bland annat ett särskilt stöd till regionala bredbandskoordinatorer. Utredningen tar inte ställning till i vilken regional organisation som dessa bör vara placerade. Regionförbundet har ansvaret för bland annat den regionala utvecklingsstrategin, där frågan om bredbandsutbyggnad är en viktig del. Länsstyrelsen har ansvar för förmedling av och beslut om statliga stöd till bredbandsutbyggnad.

Regionförbundet som organisatorisk företeelse behandlades i Mats Sjöstrands utredning om statens regionala organisation, *Statens regionala förvaltning – ett förslag till en angelägen reform (SOU 2012:81)*. Sjöstrand föreslog där att möjligheten att bilda nya samverkansorgan skulle upphöra 2013-12-31 och att befintliga samverkansorgan skulle vara avvecklade senast 2018-12-31. De regionala utvecklingsfrågor som samverkansorganen har i dag föreslog Sjöstrand skulle överföras till landstingen.

Sjöstrands utredning har inte lett till någon proposition och har inte heller varit föremål för remissbehandling.

Länets kommuner och landsting har under våren 2013 beslutat att ansöka hos regeringen om att landstinget från och med år 2015 ska få överta de regionala utvecklingsfrågorna som i dag ligger på Regionförbundet. Ansökan skickades in i juni 2013 och enligt underhandsuppgifter väntas förslag läggas till våriksdagen. Skulle denna ansökan beviljas innebär det, för Länsstyrelsens del, att de delar av 1:1-anslaget som fortfarande ligger kvar på länsstyrelsen kommer att flyttas över till landstinget. Berörd personal kommer i så fall att omfattas av verksamhetsövergång enligt reglerna i lagen om anställningsskydd, LAS.

Sammanfattning

Länsstyrelsen har överfört verksamhet, ekonomiska resurser och personal inom verksamhetsområdet regional tillväxt till Regionförbundet Jämtlands län, från den 1 jan 2011. Ett nära samarbete finns, och kommer också att behövas framöver, kring de frågor där bägge organisationerna har ansvar och uppgifter.

Med stor sannolikhet kommer Regionförbundet att upphöra från och med år 2015 då Landstinget kan förväntas få ansvar för de frågor som Regionförbundet ansvarar för i dag.

Landstinget kommer i så fall också att få ansvar för de stöd inom ramen för 1:1 anslaget som Länsstyrelsen i dag ansvarar för. Det handlar framför allt om olika former av företagsstöd.

3.7 Statens regionala förvaltning – ett förslag till en angelägen reform

(SOU 2012:81)

Bakgrund

Regeringen gav en särskild utredare (Mats Sjöstrand) i uppdrag att ge förslag på hur den statliga regionala förvaltningens utformning kan göras tydligare, mer samordnad och ändamålsenlig, i utredningsuppdraget "Översyn av statlig regional förvaltning" (direktiv 2009:62, tilläggsdirektiv 2010:12). Översynen omfattade såväl länsstyrelseorganisationen som hur länsstyrelsernas uppgift att samordna olika samhällsintressen och statliga myndigheters insatser i länet ska vidareutvecklas och stärkas. Utredaren såg även över på vilket sätt länsstyrelsernas roll som regional samordnare av statlig tillsyn kan vidareutvecklas.

Utredaren undersökte också om de statliga myndigheternas geografiska indelning bör regleras eller på annat sätt hanteras så att länsgränser efterföljs som indelningsgrund för en regional organisation. Utredningen prövade också möjligheten att finna en ny gränsdragning som uppfyller indelningslagens krav, för Norrbottens, Västerbottens, Västernorrlands och Jämtlands läns landsting.

Utredningen är av central betydelse i arbetet med att åstadkomma en mer samordnad statlig förvaltning på regional nivå. Uppdraget redovisades i december 2012.

Utredningens förslag – sammanfattningar

NÖDVÄNDIGT MED EN STRUKTURELL REFORM – NU

Staten måste enligt vår mening i grunden reformera sin verksamhet på den regionala nivån även om inga landstingssammanläggningar i dag är aktuella. För länsstyrelserna, som utgör basen i den statliga regionala förvaltningen, är en reform absolut nödvändig. Fler och fler aktörer ifrågasätter länsstyrelsernas kvalitet och effektivitet i den nuvarande verksamheten. Görs inget för att bryta denna utveckling kommer länsstyrelserna inte att kunna bestå. För den samlade förvaltningen handlar det om att upprätthålla förtroendet för staten på den regionala nivån. Här krävs att den statliga regionala förvaltningen är samordnad, har hög kompetens och utför sitt uppdrag på ett effektivt sätt.

SJU STATLIGA REGIONALA OMRÅDEN

Vi anser att vissa statliga myndigheters verksamhet har sådant samband att en ökad effektivitet i den samlade statliga förvaltningen kan uppnås om de följer samma geografiska indelning. Vi har prövat frågan för samtliga statliga myndigheter med en regional organisation och vår bedömning är att följande

myndigheter ska ha en gemensam regional indelning; Trafikverket, Lantmäteriet, Polisen, Säkerhetspolisen, Arbetsmiljöverket, Skolinspektionen samt Inspektionen för vård och omsorg.

DET REGIONALA UTVECKLINGSANSVARET – EN UPPGIFT FÖR LANDSTINGEN

Dagens modell med tre olika organisationer som utövar det regionala utvecklingsansvaret leder till otydligheter. Vårt förslag är därför att möjligheten att bilda kommunala samverkansorgan ska upphöra den 31 december 2013. Samtliga samverkansorgan ska vara avvecklade den 31 december 2018. Vi föreslår att landstingen i samtliga aktuella län genom ett ansökningsförfarande ska ges möjlighet att ta över det regionala utvecklingsansvaret om det finns ett stöd för detta bland länets kommuner.

NYA ROBUSTA LÄNSSTYRELSER – UPPGIFTER FÖR EN STATLIG HELHETSSYN

Det som främst skiljer länsstyrelsen från andra myndigheter är att de är den statliga myndighet som på regional nivå gör avvägningar som omfattar flera samhällsområden. Detta gör länsstyrelserna unika och bidrar till att staten på regional nivå uppträder mer enhetligt samt att det sektorsinriktade perspektivet kan överbryggas.

För att stärka länsstyrelsen i denna roll föreslår vi att möjligheten för Naturvårdsverket och andra statliga myndigheter att överklaga vissa av länsstyrelsens beslut tas bort. Vi har prövat länsstyrelsens nuvarande och tänkbara uppgifter mot ett antal principer och kommit fram till att myndigheterna bör ha uppgifter inom följande verksamhetsområden:

- » Samhällsplanering och kulturmiljö
- » Samhällsskydd och krisberedskap
- » Naturvård och miljöskydd
- » Lantbruk, skogsbruk och landsbygd
- » Övrig verksamhet
- » Regional uppföljning och utvärdering

Länsstyrelsernas framtida uppgifter innebär inte någon genomgripande förändring jämfört med dagens uppgifter. Däremot har en analys gjorts av vilka uppgifter som ska vara tongivande inom länsstyrelsen nämligen samhällsplaneringsfrågor, samhällsskydd och krisberedskap samt regional uppföljning och utvärdering.

Uppgifterna inom dessa verksamhetsområden är, enligt vår bedömning, inte möjliga för någon annan statlig myndighet att utföra. Detta eftersom de, förutom behov av geografisk närhet, sträcker sig över flera samhällssektorer och behöver hanteras utifrån ett statligt helhetsperspektiv. Detta grunduppdrag utgör verksamhetsidén för länsstyrelserna och innebär att dessa får en specialistfunktion vad gäller samlade statliga bedömningar och samordning mellan olika sektorer och olika aktörer på den regionala nivån.

EN NY OCH ÄNDAMÅLSENLIGARE GEOGRAFI MED ELVA LÄNSSTYRELSE

Vi föreslår att de nya länsstyrelserna blir större och väsentligt färre till antalet. Detta förändrar på ett genomgripande sätt länsstyrelsernas möjligheter att bedriva en effektiv verksamhet med hög rättssäkerhet och god kompetens. Samtidigt förbättras statens möjlighet att styra verksamheten. Vi föreslår en indelning till elva framtida länsstyrelser.

EFFEKTIVARE VERKSAMHET GENOM FÖRÄNDRINGAR I STYRNING SAMT AV DIMENSIONERING OCH FINANSIERING

Vi ser det som angeläget att länsstyrelserna i relevanta avseenden blir mer likartade. Detta för att realisera den potential för effektivisering och utveckling av verksamheten som vi noterat. Vi bedömer också att möjligheten att följa upp och styra verksamheten förbättras genom en större jämförbarhet. Vi föreslår därför att ansvaret för att leda och samordna länsstyrelsernas administration samt för att samordna uppföljning och verksamhetsutveckling ska fördelas mellan de tre största länsstyrelserna. Vi föreslår att merparten av de medel som frigörs genom sammanläggningarna av länsstyrelserna återförs till verksamheten.

Nyckelutredning

Den här utredningen om den statliga regionala förvaltningens utformning är mycket central för hur statlig regional förvaltning och länsstyrelserna kan komma att utvecklas. Många andra utredningars förslag har lagts på is och det blir intressant att följa om förslagen i Sjöstrands utredning kommer att genomföras.

Regeringens bedömningar i september 2013

Civilminister Stefan Attefall har i artikel i Dagens Nyheter den 24 september 2013 lagt fast följande inriktningsbeslut:

Ingen ny indelning. Staten säger nej till förslaget att minska antalet länsstyrelser från 21 till 11, och stärker de mindre länsstyrelsernas finansiering. Samtidigt får Sverige sex nya regionkommuner 2015. Så ska vi få en tydligare och mer modern offentlig förvaltning, skriver civilminister Stefan Attefall (KD).

"Regionfrågan har debatterats och utretts sedan början av 1990-talet. Det visar på dess komplexitet och att frågan kräver ett stort mått av eftertanke. Frågan rymmer två linjer som delvis hänger samman, men som också lätt blandas ihop på ett felaktigt sätt. Dels handlar det om hur staten ska organisera sin förvaltning på regional nivå via länsstyrelser och myndigheter. Dels handlar det om hur ansvaret för länens utveckling ska fördelas mellan landsting och stat. Och i båda diskussionerna har tankar förts fram om geografiska sammanslagningar.

Inom alliansregeringen har det funnits olika synsätt i fråga om bildandet av regioner. Men i januari 2009 presenterade regeringspartierna en överenskommelse där ramar angavs för hur frågan skulle hanteras. En särskild utredare fick i uppdrag att föreslå hur den statliga regionala förvaltningen skulle kunna bli tydligare, mer samordnad och ändamålsenlig.

I december 2012 lämnade så utredaren sitt betänkande om den statliga regionala förvaltningen (SOU 2012:81). Han lämnade en rad förslag kring den statliga förvaltningen på regional nivå. De utmaningar och i vissa fall brister som påtalas

i utredningen är relevanta. Det är bra att vi nu har en väl grundad analys att utgå ifrån.

Mot bakgrund bland annat av denna utredning redovisar vi nu hur utredningen och regionfrågan ska hanteras framöver.

Ingen ändrad indelning.

Ett förslag från utredningen som fått stor uppmärksamhet är att den geografiska indelningen av länsstyrelserna skulle ändras, från 21 till 11 stycken. Länsstyrelserna och landshövdingarna har i sin roll som statens förlängda arm en viktig och central roll i länen. De är den enda regionala aktören som har helhetsperspektivet om statens arbete på regional nivå och är en samordnande kraft. Detta kräver god kännedom om förhållanden i olika delar av landet. En minskning av antalet länsstyrelser skulle inverka negativt på denna lokalkännedom.

Regeringen kommer därför inte att gå vidare med utredningens förslag om att förändra länsstyrelsernas geografiska organisation. Detsamma gäller utredarens förslag att inlemma Skogsstyrelsens regionala verksamhet i länsstyrelsen. Skogsstyrelsen har för några år sedan genomgått en kraftig omorganisering, varför det inte finns anledning att i dagens läge göra stora förändringar. Finansieringen ses över och stärks.

Utredningen pekade också på ett antal punkter för att alla länsstyrelser ska kunna fortsätta utvecklas och upprätthålla en hög kvalitet. Länsstyrelserna har ett omfattande och mångfacetterat uppdrag och ungefär hälften av myndigheternas anslag kommer från olika myndigheter och organ medan hälften är rena förvaltningsanslag. Detta skapar dåliga planeringsförutsättningar. Därför kommer regeringen att se över finansieringen av länsstyrelsernas anslag. Regeringen har också i budgetpropositionen tillskjutit medel för att stärka vissa mindre länsstyrelser.

Ja till sex regionkommuner.

I överenskommelsen från 2009 var det tydligt att eventuella landstingssammanslagningar och regionbildningar ska drivas underifrån. Regeringen vill inte slå samman län eller landsting om det inte finns ett brett stöd för en sådan förändring. Förändringar av den regionala indelningen ska inte ske mot medborgarnas vilja.

Det slogs också fast att ansvarsfördelningen mellan stat och landsting som rådde i försöksverksamheten i Skåne och Västra Götalands län skulle permanentas. Dessutom beviljades ansökningar om att bilda regionkommuner enligt de förslag som inkommit från Halland och Gotland.

Sedan dess har regeringen fått ansökningar från ytterligare nio landsting: Jönköpings, Norrbottens, Gävleborgs, Östergötlands, Örebro, Västernorrlands, Kronobergs, Jämtlands och Västmanlands län.

Regeringen kommer under detta riksmöte gå till riksdagen med förslaget att de landsting där ansvarsfördelningen redan har överlämnats från staten till ett regionalt politiskt organ, så kallat samverkansorgan ska få ta över det regionala utvecklingsansvaret i länet. Regeringen kommer att föreslå riksdagen att bevilja

ansökningarna från Jönköpings, Gävleborgs, Östergötlands, Örebro, Kronobergs och Jämtlands län. Det innebär att nio landsting och Gotlands kommun från den 1 januari 2015 kommer ha status som regionkommun.

Nej till tre regionkommuner.

Regeringen är däremot inte beredd att i detta skede ändra kompetensfördelningen mellan stat och regionala organ i övriga län. Det betyder att vi inte är beredda att bevilja ansökningarna från Norrbottens, Västernorrlands och Västmanlands län, eftersom det regionala utvecklingsansvaret där ligger hos länsstyrelserna. Det kommer därutöver inte vara möjligt för regeringen att hinna behandla eventuella ytterligare ansökningar om att bilda regionkommuner. Inga ytterligare beslut om bildande av regionkommuner kommer således att fattas under mandatperioden.

Några förslag bereds vidare.

När det gäller ett antal av förslagen i utredningen så kommer regeringen att bereda dessa i syfte att ta fram konkreta förslag. Det handlar bland annat om att bereda vidare förslaget om att vissa myndigheter med regional verksamhet ska ha en mer likartad geografisk indelning. Detta måste ske utifrån olika myndigheters behov och förutsättningar. Utredningen pekade även på problematiken med att andra statliga myndigheter kan överklaga vissa av länsstyrelsernas beslut. Regeringen avser att återkomma med ett förslag som tar bort denna möjlighet.

Många förvaltningspolitiska reformer har genomförts för att skapa en förvaltning som utgår från Sveriges förutsättningar och svarar upp mot utmaningar vi står inför. De förändringar som genomförts under de senaste åren, och den utveckling som regeringen nu fortsätter med, innebär att Sverige i dag har en offentlig sektor som bidrar till stabila finanser, svensk konkurrenskraft och ett högt förtroende från allmänheten. De förändringar vi nu går vidare med ska ses som en del i arbetet för en bättre, tydligare och mer modern förvaltning."

Sammanfattning

- » Sjöstrands utredning stärker länsstyrelsernas roll och gör den tydlig i ett statligt regionalt perspektiv.
- » Ansvarsfördelningen i frågor kring regional tillväxt görs tydlig där utredningen förespråkar att landstingen blir huvudaktörer. Regeringen behåller dock ordningen med tre olika aktörer under denna mandatperiod.
- » Ingen ny länsindelning föreslås och regeringen avser inte att genomföra någon sammanslagning av länsstyrelser. Regeringen pekar speciellt ut att Länsstyrelserna och landshövdingarna, i sin roll som statens förlängda arm, har en viktig och central roll i länen. De är den enda regionala aktören som har helhetsperspektivet om statens arbete på regional nivå och är en samordnande kraft. Detta kräver god kännedom om förhållanden i olika delar av landet.

3.8 Länsstyrelsernas interna administrativa verksamheter

Bakgrund

Länsstyrelserna har delvis på uppdrag av regeringen och delvis på eget initiativ samordnat, koncentrerat och rationaliserat vissa administrativa stöd- och servicefunktioner. För närvarande sköts IT-drift och IT-utveckling för alla länsstyrelser av en gemensam IT-organisation, placerad hos Länsstyrelsen i Västra Götalands län, löner för alla länsstyrelser sköts av Länsstyrelsen i Kronobergs län och delar av ekonomiadministrationen sköts av Länsstyrelsen i Örebro län. Denna utveckling kommer sannolikt att fortsätta med andra frågor.

Gemensam telefonväxel

Beslut har fattats om att länsstyrelsernas telefonväxlar ska samordnas och telefonistverksamheten ska koncentreras till en länsstyrelse. Sedan 2012 är Länsstyrelsen i Västra Götalands län huvudman för telefonitekniken och Länsstyrelsen i Kronobergs län är huvudman för den nya gemensamma telefonistorganisationen. Den 14 december 2012 gick Länsstyrelsen i Jämtland med i den gemensamma teletekniken och telefonistorganisationen.

Följande områden omfattas också av förändringar:

Personal (pågående utredningar)

- » Utredningen om stärkt skydd för arbetstagare som slår larm, klar maj 2014
- » Utredningen om aktiva åtgärder för att förebygga diskriminering och främja lika rättigheter och möjligheter, klar februari 2014
- » Pensionsåldersutredningen presenterade i april sitt slutbetänkande (SOU 2013:25) och föreslår bland annat att åldergränserna i pensionssystemet löpande ska kunna anpassas till en utveckling med allt högre medellivslängd. Rätten att kvarstå i anställning enligt LAS föreslås också öka till 69 år.

E-förvaltning och arkivredovisning

1. Det ena är att Statens servicecenter överlämnat en förstudie avseende myndigheternas efterfrågan av effektiva e-tjänster för diarium och arkivering till IT och energiminister Anna-Karin Hatt. Förstudien visar att miljonvinster genereras till samhället genom införande av e-arkiv och e-diarietjänster.

Därmed ökar också servicegraden till medborgarna då det blir enklare att göra allmänna handlingar tillgängliga. Mer info kan hittas här: <http://www.riksarkivet.se/default.aspx?ptid=1145&id=28728>

2. Det andra är att E-delegationen utkommit med en juridisk vägledning för verksamhetsutveckling inom e-förvaltning. Syftet med vägledningen är att beskriva centrala juridiska frågor och presentera tekniska lösningar för att kunna kombinera juridik och teknik på ett rättsenligt sätt. Den

kom ut 8 juli och är aktuell då länsstyrelsen arbetar med att till exempel förenkla flöden genom e-tjänster etcetera. Mer info hittas här: <http://www.edelegationen.se/Pa-gang-inom-E-delegationen/Juridisk-vagledning-for-verksamhetsutveckling-inom-e-forvaltning/>

3. Ny processbaserad arkivredovisning som berör alla myndigheter i Sverige.

3.9 Statens servicecenter (SSC)

(SOU 2011:38, Dir 2010:117)

Bakgrund

På samma sätt som vissa av länsstyrelsernas administrativa stöd- och servicefunktioner samordnas, koncentreras och rationaliseras inom länsstyrelsefamiljen sker det en motsvarande koncentration för statsförvaltningen som helhet. Som ett resultat av Servicecenterutredningen har en ny myndighet – Statens servicecenter, SSC – bildats den 1 juni 2012. SSC ska tillhandahålla tjänster som bygger på standardiserade och effektiva processer i kombination med hög kvalitet och service. Syftet är att göra det möjligt för alla myndigheter att sänka sina kostnader och svara upp mot höjda krav på effektivitet och kvalitet.

På sikt kan någon eller några av de verksamheter som idag samordnas inom länsstyrelsefamiljen komma att överföras till SSC och nya verksamheter kan komma att direkt tillhandahållas av SSC, till exempel e-handel och upphandlingstjänster. Beslut har fattats att tjänster för e-handel, leverantörsfakturahantering och fakturabetalning ska överföras till Statens servicecenter.

Sammanfattning

- » Den inledda samordningen och koncentrationen av länsstyrelsernas administrativa stödfunktioner kommer att fortsätta.
- » Länsstyrelsen i Kronobergs län blir under 2012 huvudman för länsstyrelsernas gemensamma telefonistorganisation och kommer att utföra denna uppgift för de flesta länsstyrelser.
- » Länsstyrelsen kommer sannolikt att överlämna ytterligare administrativ verksamhet till den nya stödmyndigheten SSC eller till någon annan länsstyrelse, som utför uppgiften för alla 21 länsstyrelser.

3.10 Länsstyrelsens roll i plan och byggfrågor

(SOU 2012:86, 2012:91 och SOU 2013:34)

Regeringen har lagt flera förslag i syfte att öka bostadsbyggandet i landet. Flera förslag handlar om förenkling av planprocesser.

I byggkravsutredningens (SOU 2012:86), *Ökat bostadsbyggande och samordnade miljökrav genom enhetliga och förutsägbara byggregler*, föreslås bland annat att Länsstyrelsen inte ska vara första instans vid överklagande av detaljplaner och områdesbestämmelser. Mark- och miljödomstolarna föreslås

i stället bli första instans i dessa ärenden. Detta förslag återfinns också i SOU 2012:91, *Ett effektivare plangenomförande* ett delbetänkande från plangenomförandeutredningen. Förslagen om att inte Länsstyrelsen ska vara första instans vid överklaganden av detaljplaner har fått kritik från flera håll. Någon proposition har ännu inte lagts utifrån förslagen.

I plangenomförandeutredningens slutbetänkande SOU 2013:34, *En enklare plan-och bygglovsprocess* föreslås omfattande förändringar i nuvarande Plan- och bygglag. Kommunernas översiktsplanering föreslås få större tyngd med områdesplaner. Detaljplanekravet upphävs om det finns en områdesplan som länsstyrelsen har godtagit. Länsstyrelsens befogenheter föreslås minska.

Inom områdesplanen kan länsstyrelsen inte häva planer med hänsyn till mellankommunala frågor eller riksintressen. Detaljplanekrav föreslås endast finnas vid betydande miljöpåverkan och bygglovsfrihet föreslås bli huvudregel under genomförandetiden. Hela planprocessen föreslås förändras där kravet på kungörelse och utställning tas bort och kommunerna själva får avgöra hur samrådet ska genomföras. Ett annat förslag i utredningen är att bostadsförsörjningen ska redovisas i översiktsplanen.

Sammanfattning

- » Förändringarna föreslås träda i kraft den 1 juli 2014. Då utredningen nyligen varit föremål för remiss är det för tidigt att bedöma om den tidpunkten är realistisk.
- » Om och inför en förändrad lagstiftning utifrån förslaget kommer det att krävas en omfattande utbildning hos såväl Länsstyrelsen som kommunerna. Länsstyrelsen kommer sannolikt att få en viktig roll i en sådan utbildningssatsning.

3.11 Länsstyrelsens roll i bostadsförsörjningen

Riksdagen har under 2013 antagit regeringens proposition 2012/13:178 innebärande en tydligare lag om kommunernas bostadsförsörjningsansvar. Länsstyrelserna får därmed en något förändrad roll, med ett tydligare uppdrag. Nytt är att kommunerna i riktlinjerna ska redovisa hur hänsyn har tagits till relevanta nationella och regionala mål, planer och program av betydelse för bostadsförsörjningen. Genom detta införs ett regionalt perspektiv i riktlinjerna.

Länsstyrelsen, den aktör med ansvar för det regionala tillväxtarbetet i respektive län och andra regionala organ, ska ges möjlighet att yttra sig över kommunens planering av bostadsförsörjningen. Om en kommuns riktlinjer inte innehåller uppgifter om hur hänsyn har tagits till relevanta nationella och regionala mål, planer och program av betydelse för bostadsförsörjningen, ges regeringen en möjlighet att förelägga kommunen att ta fram nya riktlinjer. I propositionen angavs att det handlade om ett tydligare uppdrag och inte om utökade arbetsuppgifter.

Några nya resurser för det förändrade uppdraget har därmed inte tillförts länsstyrelserna.

3.12 Översyn av de nya strandskyddsreglerna

Regeringen uppdrog 2012-12-20 (M2012/3437/Nm) åt Naturvårdsverket och Boverket att gemensamt göra en utvärdering och översyn av tillämpning och utfall av det nya regelverk för strandskydd som trädde i kraft 2009 och 2010, samt vid behov föreslå förändringar. Uppdraget skulle ha redovisats senast den 1 augusti 2013, men förlängd tid har beviljats till den 1 oktober 2013.

Länsstyrelsen har viktiga roller i dagens regelverk för strandskydd. Huruvida Länsstyrelsens roll eller uppgift kommer att påverkas av de förslag som kommer att läggas är för tidigt att säga i dagsläget.

3.13 Dammsäkerhet – Tydliga regler och effektiv tillsyn

(SOU 2012:46)

Bakgrund

Utredningen Dammsäkerhet tillsattes 2011 för att se över regelverket och de statliga insatserna för dammsäkerhet. Dammsäkerheten regleras i flera regelverk där miljöbalken (MB) och lagen om skydd mot olyckor (LSO) är de mest centrala. Dammsäkerhet utgör en del av tillsynsområdet vattenverksamheter enligt MB för vilket länsstyrelsen är tillsynsmyndighet. Länsstyrelsernas tillsyn över dammsäkerhet har skett i begränsad omfattning, med ingen eller mycket liten tid till egeninitierad tillsyn.

Förslag

I utredningen lämnas förslag till åtgärder som ska höja säkerheten och stärka tillsynen av dammar, som ett komplement till miljöbalkens regler. Dammarna bör säkerhetsklassificeras och organisationen för tillsynsverksamheten föreslås vara kopplad till förekomsten av dammar med olika säkerhetsklass. Systemet ska innehålla tre dammsäkerhetsklasser, A till C, där klass A är de dammar som bedöms ha störst konsekvenser vid ett dammbrott. Dammanläggningar där dammbrott inte bedöms ha mer än små lokala konsekvenser ges ingen dammsäkerhetsklass och några särskilda dammsäkerhetskrav ställs inte på dessa. Utredningen överlämnades till regeringen i juni 2012, men har ännu inte lett till någon proposition.

Länsstyrelsen i Jämtlands län förstärks

Länsstyrelserna ska enligt utredningens förslag även fortsättningsvis vara tillsynsmyndigheter för dammsäkerhet. Tillsynsuppdraget inom vattenverksamhet och ansvaret för samordningen av beredskap inom länet ger länsstyrelserna goda förutsättningar för att samordna och göra avvägningar mellan dessa ansvarsområden. I de län där det finns en damm i dammsäkerhetsklass A bör det enligt utredningens förslag finnas en dammsäkerhetshandläggare som uteslutande arbetar med dammsäkerhetstillsyn och andra ärenden som berör dammsäkerhet.

Det kommer att beröra åtta län, däribland Jämtlands län, som föreslås få resurstillskott för detta. Finansiering ska ske genom uttag av tillsynsavgifter från dammägarna. Dammsäkerhetshandläggarna behöver ha kompetens inom framförallt dammbyggnad och dammsäkerhetsarbete.

Sammanfattning

- » Länsstyrelsen Jämtlands län får ett utökat tillsynsuppdrag och särskilda resurser för detta.
- » Koncentrationsutredningens princip för koncentration av verksamhet – att koncentration alltid ska till samma sju utpekade länsstyrelser – bryts. Dammsäkerhetsutredningen föreslår koncentration till åtta länsstyrelser men efter principen *bäst lämpad för uppdraget*, vilket är ett principiellt viktigt ställningstagande.

Det är dock osäkert om och när utredningens förslag kommer att leda till någon proposition i frågan.

3.14 Vattenverksamhetsutredningen

Regeringen har lämnat direktiv 2012:29 och 2012:60 för översyn av de vattenrättsliga bestämmelserna i miljöbalken. Utredningen ska slutredovisas den sista maj 2014. Utredningens förslag kan komma att ha kopplingar till ovan nämnda dammsäkerhetsutredning.

Det finns i dagsläget inget underlag för bedömning av hur länsstyrelsernas uppgifter och arbete kan komma att påverkas av utredningens förslag.

3.15 Regeringens proposition – En hållbar rovdjurspolitik

(Tidigare 3.15 Uppdrag i syfte att nå livskraftig population för rovdjur ingår)
(2012/13:191)

Bakgrund

Regeringen tillsatte i juni 2010 en särskild utredare med uppdrag att utvärdera de långsiktiga målen för rovdjursstammarna (SOU 2012:22). Regeringen beslutade den 16 augusti 2011 att tillsätta en nationell kommitté för hållbar rovdjurspolitik för varg (dir. 2011:70). Regeringen gav den 30 maj 2012 Naturvårdsverket i uppdrag att göra en sårbarhetsanalys för varg, björn, järv och lo som skulle bygga på senaste dokumenterade kunskaperna om arternas populationer (diarienummer M2012/1490/N). Utifrån dessa utredningar och uppdrag har den nya propositionen utformats.

Den nya propositionen påverkar länsstyrelsens förvaltning av våra rovdjur. Det har fastslagits miniminivåer för arterna, ansvaret för skyddsjakt och licensjakt, utförandet av skyddsjakt, Viltförvaltningsdelegationernas uppgift, förvaltningsplaner för arterna, toleransnivåer för rennäringen och förvaltningsverktyg att arbeta med dessa

Miniminivåer

Det som är framlagt som förslag är att man har fastställt miniminivåer för minsta möjliga livskraftiga population för alla fem rovdjur. Alla fem arterna har nått gynnsam bevarandestatus men det kan finnas regionala skillnader.

- » Vargens population i Sverige ska vara minst 170–270 individer. För vårt län är det utpekat att vargens förekomst i renskötselområdet i huvudsak ska begränsas till de områden där den gör minst skada.
- » Björnens population ska vara minst 1 100–1 400 individer och att utbredningsområdet är Norrbotten, Västerbotten, Jämtland och Västernorrlands län samt delar av Dalarnas, Gävleborgs och Värmlands län.
- » Järvens population i Sverige ska vara minst 500–600 individer och när det gäller järvens utbredningsområde ska det vara den alpina regionen fjällkedjan och fjällnära skogsterräng.
- » Lo populationen i Sverige ska vara minst 700–1 000 individer och utbredningsområdet ska vara hela Sverige förutom Gotland.
- » Kungsörnen ska ha minst 150 registrerade häckningar per år och utbredningsområdet ska vara hela Sverige.

Naturvårdsverket kommer att fördela regionala mininivåer för varje län, viltförvaltningsdelegationerna och sametinget har sedan möjlighet att yttra sig om dessa innan de fastställs av Naturvårdsverket.

Ansvaret för jakt

Regeringen föreslår att all skyddsjakt ska vara delegerad till länsstyrelsen och de län som har en reproducerande stam ska ansvara för licensjakten. Vidare föreslår

regeringen att den som beviljas skyddsjakt ska ansvara för genomförandet och stå för kostnaderna. Länsstyrelsen kan göra avsteg från detta om de anser det skäligt.

Viltförvaltningsdelegationerna och samverkansråden

Ytterligare steg bör tas för att regionalisera ansvaret för rovdjursförvaltningen. De beslutar i dag om de övergripande riktlinjerna för viltförvaltningen inom länet, för licens- och skyddsjakt inom länet och bidrag och ersättningar enligt viltskadeförordningen. Ytterligare regionaliseringar bör kunna ske så stammarna har gynnsam bevarandestatus. Regeringen avser därför att ändra i förordningen om viltförvaltningsdelegationer.

Regeringen föreslår att samverkansråden finns kvar.

Förvaltningsplaner

Ett viktigt verktyg i förvaltningen är förvaltningsplaner, de bör vara de centrala verktygen för praktisk förvaltning av rovdjuren. Naturvårdsverket bör revidera de nationella förvaltningsplanerna för varg, björn, järv, lodjur och kungsörn i enlighet med riksdagens beslut om referensvärden för gynnsam bevarandestatus

Toleransnivåer och förvaltningsverktyg för rennäringen

Regeringen föreslår att det ska finnas en toleransnivå för skador orsakade av rovdjur på ren. Den ska ligga på 10 procent på den aktuella samebyns faktiska renantal.

Skador för rennäringen ska åtgärdas genom skadeförebyggande åtgärder och genom det av Sametinget och Naturvårdsverkets framtagna förvaltningsverktyg att ta fram områden som är mer känsliga för predation av rovdjur. Detta arbete ska genomföras av länsstyrelsen, sametinget och samebyarna.

Ekonomi

Inga medel kommer att tillskjutas till länsstyrelserna för utökat ansvar för skyddsjakter, licensjakter, förvaltningsplaner, förvaltningsverktyg för rennäringen. Arbetet ska finansieras av förvaltningsanslaget samt av Naturvårdsveket 1:3-anslag som från 2014 permanentas med 20 miljoner kronor per år.

3.16 Översyn av jaktlagstiftningen

(Kommittédirektiv 2012:77)

Regeringen beslutade den 19 juli 2012 att tillsätta en särskild utredare som ska se över den svenska jaktlagstiftningen.

Utredaren får som uppgift att se över en rad områden inom jaktlagstiftningen. Bland annat ska utredaren överväga möjligheten att undanröja den dubbla jakträtt som finns inom vissa delar av renskötselområdet samt överväga hur fjälljakten på statens mark långsiktigt kan tryggas. Utfodring av vilt är i dag inte reglerat men utredaren får som uppgift att utvärdera om viltutfodring bör vara det.

Regler som formar förutsättningarna för viltvårdsområdesföreningar kommer att ses över i jaktlagsutredningen. Det innebär det exempelvis att utredaren ska

undersöka möjligheterna att förenkla överlåtelse eller upplåtelse av jakträtt i en viltvårdsområdesförening.

Som en del i översynen av jaktlagstiftningen får utredaren som uppgift att se över det nuvarande myndighetsansvaret och presentera ett delbetänkande för det den 1 oktober 2013. Den del som då presenteras är framförallt hur förvaltningen bör organiseras. Utredaren ska också genomgående undersöka möjligheterna för regelförenklingar. Utredningen ska slutredovisas den 30 december 2014.

3.17 Ny djurskyddslag

(SOU 2011:75)

Bakgrund

I juni 2009 tillkallades en särskild utredare med uppdrag att göra en bred översyn av den samlade djurskyddslagstiftningens innehåll och lämna förslag till ny moderniserad djurskyddslag och förordning.

Förslag

Utredaren presenterar ett förslag som innebär att detaljeringsgraden i lag och förordning sänks och mer detaljerade bestämmelser flyttas till Jordbruksverkets djurskyddsföreskrifter där de kan uppdateras och justeras i takt med forskning och utveckling. Förändringarna i djurskyddslagen är i första hand materiellt knutna till själva djurskyddet och djurens välbefinnande men i vissa delar föreslås även organisatoriska och ansvarsmässiga förändringar som påverkar länsstyrelserna.

Djurskyddstillsynen skärps och utredaren anser att förprovning och all tillståndsgivning av verksamheter ska ha tydliga kopplingar till djurskyddskontrollen för att bli effektiv och ändamålsenlig. Förprövningsarbetet ska breddas och inkludera byggnadsteknisk, veterinärmedicinsk och etologisk kompetens. Länsstyrelserna bör samverka i förprövningsarbetet och organisera sig, exempelvis regionvis, för att nödvändig specialisering ska kunna ske. Utredaren anser att Jordbruksverkets och länsstyrelsernas roller behöver renodlas och länsstyrelserna bör ansvara för all förprovning inklusive den för försöksdjurslokaler.

Utredningen vill också tydliggöra myndighetsansvaret för hanteringen av övergivna och förvildade djur. Utredaren föreslår att dessa djur enbart ska omfattas av djurskyddslagen och på så sätt alltid vara länsstyrelsens ansvar. Även hantering av verksamhetstillstånd för försöksdjursverksamhet bör skötas av länsstyrelserna. För att höja länsstyrelsernas kompetens gällande försöksdjur och effektivisera arbetet med dessa frågor anser utredaren att länsstyrelserna bör samverka och specialisera sig i de regioner där denna verksamhet bedrivs. I lagförslaget får länsstyrelsen befogenhet att meddela djurförbud under vissa förutsättningar.

Sammanfattning

- » Länsstyrelserna får en större och tyngre roll, framför allt inom förprovning, tillståndsgivning, tillsyn samt hantering av förvildade djur.
- » Utredaren förutsätter samverkan mellan länsstyrelser för att dessa ska klara de ytterligare kompetenskrav som nya uppdrag kommer att ställa.

3.18 Miljömålsutredningen – Etappmål i miljömålssystemet

(SOU 2011:34)

Bakgrund

Regeringen tillsatte 2010 en parlamentarisk kommitté med uppdrag att lämna förslag om hur miljökvalitetsmålen och generationsmålet kan nås.

Beredningens övergripande uppdrag är att utveckla strategier med etappmål, styrmedel och åtgärder i nära samarbete med näringsliv, ideella organisationer, kommuner samt myndigheter. Beredningen ska enbart lämna förslag som är finansierade. Det övergripande uppdraget gäller till och med år 2020.

Sammanfattning

Som grund för miljöarbetet ligger det generationsmål och de 16 miljökvalitetsmål som riksdagen har beslutat. I ett regeringsbeslut, april 2012, ersattes de tidigare delmålen i miljömålssystemet med preciseringar som tydliggör det miljötillstånd som ska uppnås för varje miljökvalitetsmål. I samma regeringsbeslut antogs ett antal nya etappmål. Miljömålsberedningen har sedan dess tagit fram fler etappmål i strategin för en giftfri miljö och strategin för långsiktig hållbar markanvändning – delbetänkande ett.

Beredningen ska under 2014 presentera en strategi för en sammahållen vattenpolitik. Beredningen ska genom bred dialog stimulera till debatt om de avvägningar gentemot andra samhällsintressen som kan krävas för att nå miljökvalitetsmålen och generationsmålet.

I det reviderade miljömålssystemet flyttas tyngdpunkten i Länsstyrelsens uppdrag från att utveckla egna regionala mål, till att få fram åtgärdsprogram som aktörer på regional och lokal nivå åta sig att genomföra för att uppnå de nationella målen.

3.19 Revision av livsmedelskedjans kontrollmyndigheter

(SOU 2011:23)

Bakgrund

Regeringen beslutade i juni 2010 att tillkalla en särskild utredare med uppgift att lämna förslag till hur revisioner av den offentliga kontrollen i livsmedelskedjan ska bedrivas och organiseras för att uppfylla de krav som EU ställer på oberoende granskningar av kontrollen. Uppdraget slutredovisades i mars 2011.

Förslag

Utredningens övergripande bedömning är det svenska revisionssystemet uppvisar stora brister. Problembilden är i korthet följande:

- » Avsaknaden av en heltäckande och nationellt övergripande planering, ledning och övervakning av revisionsarbetet.
- » Brister i omfattning och kvalitet av revisioner samt i dokumentation och information om revisionsresultat.

- » Oklarheter och otydligheter i ansvar och uppgifter i kontrollorganisationen. Svag samordning mellan myndigheter på central nivå.
- » Brister i stöd och vägledning till kontrollmyndigheterna och begränsade insatser för utveckling i metod- och kompetensfrågor.

Utgångsläget är en stor och geografiskt spridd kontrollorganisation, med över 280 kontrollmyndigheter på olika nivåer i förvaltningen. Vidare finns två centrala myndigheter med uppdelade kompetensområden i livsmedelskedjan.

Utredningens bedömning är att det därför inte är lämpligt att genomföra förändringar som ytterligare komplicerar kontrollorganisationen. Förslagen inriktas i stället på åtgärder som syftar till att stärka samordningen av revisionsarbetet på nationell nivå och skapa goda förutsättningar för en utveckling av revisionsarbetet hos kontrollmyndigheterna.

Sammantaget föreslås att de centrala myndigheterna, och regionalt länsstyrelserna, ska ha ett omfattande lednings- och samordningsansvar som även innefattar en uppföljning, övervakning och utvärdering av kontrollmyndigheternas verksamhet.

Sammanfattning

- » Länsstyrelserna kan få ett större och tydligare utpekat regionalt lednings- och samordningsansvar.
- » Ny lagstiftning för kontroll av hygien och för att förhindra spridning av smittsamma sjukdomar (Statens jordbruksverks föreskrifter och allmänna råd (SJVFS 2013:14) om förebyggande och särskilda åtgärder avseende hygien med mera för att förhindra spridning av zoonoser och andra smittämnen).
- » Föreskrifterna träder i kraft i tre etapper 1 september 2013, 1 december 2013 och 1 april 2014.
- » Alla djurhållare och veterinärverksamheter, utom djurhållning i privatbostad, omfattas av reglerna i varierande omfattning. Alla besöksverksamheter med djur ska skicka in en hygienplan till länsstyrelsen.
- » Länsstyrelsen är kontrollmyndighet.

3.20 Ny kulturmiljölag

(SOU 2012:37)

Tidigare kulturminneslagen ersätts från och med 1 januari 2014 av den nya kulturmiljölagen.

Utveckling av mål och lagstiftning

Riksdagen beslutade den 13 juni 2013 om regeringens proposition Kulturmiljöns mångfald (prop. 2012/13:96, bet. 2012/13:KrU9, rskr. 2012/13:273).

Propositionens förslag och bedömningar syftar till att skapa förutsättningar för att kulturmiljön ska bevaras, användas och utvecklas. Riksdagens beslut omfattar nya nationella mål för kulturmiljöarbetet och en rad ändringar i lagen (1988:950) om kulturminnen med mera. Lagändringarna träder i kraft den 1 januari 2014.

Ändringar i lagen (1988:950)

Ändringarna innebär bland annat följande. Lagens rubrik ändras till kulturmiljölagen. Av lagens inledande bestämmelse framgår att lagens syfte är att tillförsäkra nuvarande och kommande generationer tillgång till en mångfald av kulturmiljöer. Länsstyrelsernas uppgifter på kulturmiljöområdet tydliggörs genom ett förtydligande att länsstyrelsen har ansvar för det statliga kulturmiljöarbetet i länet.

Den allmänna definitionen av fornlämningsbegreppet ändras inte, men ett förtydligande införs som innebär att en lämning som kan antas ha tillkommit eller, i fråga om fartygslämning, förlist 1850 eller senare inte omfattas av den allmänna definitionen.

Länsstyrelsen får genom beslut i det enskilda fallet förklara en lämning som kan antas ha tillkommit 1850 eller senare för fornlämning om det finns särskilda skäl med hänsyn till dess kulturhistoriska värde. Årtalsgränsen 1850 ska även gälla för vissa fornfynd, så kallade lösfynd.

Bestämmelserna om metallsökare förtydligas på ett sådant sätt att de står i överensstämmelse med EU-rätten och samtidigt ger skydd för kulturarvet. Kvalifikationsgrunden för byggnadsminnesförklaring ändras från att en byggnad eller en anläggning ska vara synnerligen märklig genom sitt kulturhistoriska värde till att denna ska ha ett synnerligen högt kulturhistoriskt värde.

Länsstyrelsen ska kunna ställa krav på förmedling av resultaten av en arkeologisk undersökning, exempelvis genom visningar och föredrag.

Nya nationella mål för arbetet med kulturmiljön

Målen ska styra de statliga insatserna och ska också kunna inspirera och vägleda politiken i kommuner och landsting.

De gällande kulturpolitiska målen tillsammans med de nya nationella målen för kulturmiljöarbetet bidrar till att konkretisera förutsättningarna och förväntningarna på kulturmiljöarbetet. Särskilt två av de föreslagna målen som det statliga kulturmiljöarbetet ska främja tar fasta på jämställdheten mellan kvinnor och män respektive möjligheterna att nå de integrationspolitiska målen. De mål som är aktuella i sammanhanget är målen om att kulturmiljöarbetet ska främja alla

människors delaktighet och möjlighet att förstå och ta ansvar för kulturmiljön respektive främja ett inkluderande samhälle med kulturmiljön som gemensam källa till kunskap, bildning och upplevelser.

De kulturpolitiska målen har bland annat följande rubriker:

Det statliga kulturmiljöarbetet ska främja

- » ett hållbart samhälle med en mångfald av kulturmiljöer som bevaras, används och utvecklas
- » människors delaktighet i kulturmiljöarbetet och möjlighet att förstå och ta ansvar för kulturmiljön
- » ett inkluderande samhälle med kulturmiljön som gemensam källa till kunskap, bildning och upplevelser
- » en helhetssyn på förvaltningen av landskapet som innebär att kulturmiljön tas till vara i samhällsutvecklingen.

Sammanfattning

De ändrade bestämmelser i och med den nya kulturmilölagen berör de myndigheter som ansvarar för tillämpningen av gällande bestämmelser, i första hand länsstyrelserna och Riksantikvarieämbetet. Länsstyrelserna får komma att få en viktig uppgift i att implementera de nya målen och den nya lagstiftningen.

3.21 Den svenska administrationen av jordbruksstöd – Jordbruksutredningen

(SOU 2009:7)

I princip är jordbruksutredningen fortfarande aktuell, som utredning. Delar av den genomförs lite smygande men det finns inget beslut om en större genomgripande förändring av administrationen. Det här är det senaste underlaget och det som gjorts är delar av den bland annat delar som tangerar koncentrationsutredningens förslag.

Bakgrund

Regeringen beslutade i oktober 2007 att tillsätta en utredning för att analysera den svenska administrationen av jordbruksstöd, det vill säga information, handläggning, utbetalning, kontroll samt utveckling och drift av IT-system gällande stöd inom ramen för EU:s jordbrukspolitik. Bakgrunden till utredningens tillsättande var ökade kostnader för lantbruksadministrationen, delvis på grund av det nya programmet för landsbygdsutveckling, delvis på grund av reformer av EU-stöden från 2005 och framåt (införande av gårdsstöd, ökning av antal sökande med mera).

Reformerna har krävt utveckling av stödsystem och nya stödformer samt medfört ökat antal ansökningar. Detta i kombination med höjda kontrollfrekvenser medförde ökade kostnader för länsstyrelsernas hantering av EU-stöd med 38 % mellan åren 2003 och 2007. Till följd av att kontrollarbetet fått kritik av Europeiska kommissionen, har Sverige fått sanktioner och kan få det igen framöver, varför en översyn av administrationen ansågs nödvändig.

Länsstyrelsens roll i dag

I dag sköter varje länsstyrelse EU:s jordbruksstöd inom sitt län. Länsstyrelsen handlägger, beslutar och kontrollerar stöd både inom areal-, miljö-, projekt- och företagsstöd. Länsstyrelsen utför också tvärvillkorskontroller. Vi hanterar också ansökningar om utbetalning av projekt och företagsstöd, Leaderprojekt, liksom att vi även beslutar om fiskefondens projekt och företagsstöd.

Stordriftsfördelar

Utredningen ger fyra olika förslag på hur EU:s jordbruksstöd skulle kunna hanteras i Sverige. Samtliga förslag bör innebära stora kostnadsbesparingar på sikt, även om själva genomförandet av förändringen kommer att kosta mycket. Utredningen trycker hårt på besparingar genom stordrift samt omdisponeringar av resurser, främst på kontrollsidan. Utredningen förordar att organisationen ska vara verksamhetsinriktad (fokus på kontroll, ärendehandläggning, etcetera).

Utredaren förordar det som kallas alternativ B, vilket innebär att hela jordbruksstödshanteringen bör samlas vid de sju länsstyrelser som är ansvariga i samordningsregionerna, i vårt fall Länsstyrelsen i Västernorrlands län. Nuvarande arbetsfördelning mellan Jordbruksverket och länsstyrelserna bibehålls. Här räknas även in hanteringen av företags- och projektstöden samt kontrollen av tvärvillkor. Samordningslänet föreslås få totalt personal- och budgetansvar, övriga länsstyrelser fräntas den rollen.

På sikt förslår utredaren att Jordbruksverket ska ta över all jordbruksadministration (alternativ D). I inledningsskedet rekommenderas dock inte detta eftersom utredningen vill avvakta beslut kring de mer övergripande frågorna om den regionala administrativa strukturen i Sverige. Utredningen nämner dock att man redan nu kan börja föra över viss verksamhet från länsstyrelserna till Jordbruksverket.

Konsekvenser av förslaget

Samordningslänsstyrelsen får enligt förslaget budget- och personalansvar för hela den utvidgade regionen. Det faller också på Länsstyrelsen att organisera verksamheten inom samordningsregionen på det sätt som är mest ändamålsenligt och kostnadseffektivt, vilket ligger i linje med regeringens strävan för mindre detaljplanering för länsstyrelserna. Utredningen föreslog att förändringarna skulle påbörjas redan från 1 januari 2010, varefter genomförandet kan ske under ett antal år.

Förslaget kräver ändringar i stödförordningarna, landsbygdsprogrammet och regleringsbrevet för länsstyrelserna.

Om förslag B realiserar kan det komma att ha stor påverkan på omfattningen av Länsstyrelsens verksamhet. I den inlägga med synpunkter som länsstyrelserna lämnade in under utredningens gång förordas ett fördjupat samarbete mellan länen, framför att en enda eller ett fåtal länsstyrelser ska få ansvar för andra län.

Om utredningsförslaget blir beslutat, måste Länsstyrelsen förbereda sig för att avveckla sin stödverksamhet.

Regionala strukturförändringar inom jordbruksområdet

Under hösten 2011 stod det klart att mejeriföreningen Milko, som betjänar Jämtlands län (med flera län), för sin överlevnad var beroende av en fusion med Arla, annars skulle Milko gå i konkurs och länets mjölkproducenter skulle inte längre kunna bedriva någon verksamhet.

Jordbruket, framför allt mjölkproduktionen, är en betydelsefull näring i Jämtlands län, relativt sett lika betydelsefull som jordbruket är för Skåne län vid en direkt jämförelse. Jordbrukets betydelse för Jämtlands län är dock mer långtgående och mångfacetterad än vad de 147 mjölkproducerande lantbrukarna och en livsmedelsindustri med ett par hundra personer direkt och indirekt sysselsatta ger vid handen, till exempel:

- » Lantbrukarna bidrar till att landsbygden är bebodd och genom sin entreprenörsverksamhet skapas också förutsättningar för andra att bo på landsbygden.
- » Lantbrukarna bidrar i stor utsträckning till att det för Jämtlands län och turismnäringen (en basnäring i länet) så attraktiva landskapet kan vidmakthållas.
- » Många underleverantörer på landsbygden är beroende av lantbrukarna som kunder.

Länsstyrelsen bidrog aktivt på flera olika sätt i den process som ledde fram till att Konkurrensverket godkände fusionen mellan Milko och Arla. Det akuta hotet mot jordbruksnäringens fortlevnad i länet eliminerades därmed. Det bidrog också till att det är ett kompetens- och utvecklingscentrum för de gröna näringarna bildades i Ås, runt de gymnasiala naturbruksutbildningarna vid Torsta.

Länsstyrelsens projekt Eldrimner inom mathantverket är lokaliserat till detta centrum och projektet har från 2012 fått en permanent basfinansiering från statsbudgeten som bas i sin finansiering.

Förutsättningarna för de lantbruksanknutna näringarna har på detta sätt avsevärt förbättrats det senaste året. Arla verkar dock på en internationell marknad där världsmarkandspiset direkt påverkar avräkningspriset, en situation som många lantbrukare känner sig obekväma med. Att konkurrera med mjölkproduktion där arronderingar ger möjlighet till större enheter än vad som är möjligt i vårt län påverkar lönsamheten på många av våra enheter.

Den enskilt största orosmomentet just nu är EU:s nya CAP som sjösätts 2014 och 2015. Osäkerheten kring miljöersättningar och budgeten gör planeringssituationen svår för våra lantbrukare. Effekterna kan bli märkbara i länet både i landskapet och i sysselsättningen.

Sammanfattning

- » Jordbruksutredningen förordar att sju länsstyrelser bildar samordningsregioner som innefattar flera län. Länsstyrelsen i Västernorrlands län blir en av dessa sju samordningsregioner med Västernorrlands och Jämtlands län inom sitt område. Stödverksamheten i Jämtlands län avvecklas. Mot detta står ju Sjöstrand som kom senare och förordade Jämtlands län.
- » Nuvarande arbetsfördelning mellan Jordbruksverket och länsstyrelserna behålls men med koncentration av hela jordbrukarstödsverksamheten till ett fåtal länsstyrelser (även kontroll av tvärvillkor).
- » Utredningen förordar på sikt att Jordbruksverket tar över hela EU:s jordbruksadministration.
- » Utredningen presenterades 2009 men har ännu inte lett till något direkt konkret initiativ eller någon proposition om stora förändringar. Detaljer i utredningens förslag har genomförts, såsom gemensam kundtjänst, *Mina sidor* och e-handläggning.
- » Ett samordningsprojekt SUSS mellan SJV och länsstyrelserna har lett till utbetalningar i tid och lägre kontrollfrekvens och har alltså löst delar av problemen på ett annat sätt än utredningen föreslår. SUSS liksom SUSSLB (motsvarigheten på projekt och företagsstöd) har blivit permanentade i linjen. Länsstyrelserna ingår i arbetet.
- » Det akuta hotet mot länets jordbruksnäring är avvärt genom fusionen mellan Milko och Arla och naturbruksgymnasiet i Ås (Torsta) har ny huvudman och ett Grönt centrum utvecklas.

3.22 Egenansvar med professionellt stöd

(SOU 2008:58)

Länsstyrelsens roll

Länsstyrelserna har sedan 2007, då Integrationsverket avvecklades, uppgiften att samordna flyktingmottagandet i respektive län genom att skapa beredskap hos kommunerna att ta emot skyddsbehövande som fått uppehållstillstånd. Det är även Länsstyrelsens uppgift att överlägga med kommunerna om flyktingmottagandet i länet samt att följa upp introduktionen (i länet). Bakgrunden till Länsstyrelsernas uppdrag var bland annat deras samordnande roll i det regionala utvecklingsarbetet.

Utredningen *Egenansvar med professionellt stöd*, SOU 2008:58 har legat till grund för den reform för mottagandet som genomfördes från december 2010. Reformen innebär att ansvaret för etableringen övergick från kommunerna till Arbetsförmedlingen. Länsstyrelsen har fortsatt ansvar för att medverka till att kommunerna har beredskap att ta emot nyanlända, teckna överenskommelser med kommunerna, främja regional samverkan mellan kommunerna och andra

organisationer och stödja kommunerna i samordning av Sfi (svenska för invandrare) och samhällsorientering.

Uppdraget om att förhandla med kommuner om mottagande av ensamkommande barn lades till länsstyrelsens uppdrag 2011.

Det kommer hela tiden nya utredningar som berör området på olika sätt. Det är ingen som har varit så genomgripande som SOU 2008:58 men sammantaget innebär det att förutsättningarna inom området ständigt förändras till exempel kan nämnas utökade anvisningsmöjligheter för ensamkommande barn, AKKA-utredningen som beskriver nyanlända kvinnors möjligheter till arbetsmarknadsetablering samt att vi nu väntar på en ny SFI-utredning. Även regelverket förändras och förnyas ständigt. Det som är mest aktuellt just nu är nya prestationsbaserade ersättningar till kommunerna samt den förväntade nya lagstiftningen kring den utökade anvisningsmöjligheten för ensamkommande barn.

Arbetet med att samordna uppdraget om förhandlingar kring mottagande av ensamkommande barn med uppdraget rörande nyanländas etablering utgör en viktig del i integrationsarbetet. Denna typ av tvärsektoriella uppdrag stärker Länsstyrelsen och kan, vid ett lyckat genomförande, i sin tur generera nya uppdrag.

Länsstyrelsen har tagit initiativ till en Regional överenskommelse om mottagning och etablering av nyanlända invandrare i Jämtlands län. Denna är tecknad mellan Länsstyrelsen, Regionförbundet, Arbetsförmedlingen, Migrationsverket, Försäkringskassan och Landstinget, har årliga handlingsplaner och syftar till att skapa samsyn och samverkan för bra integrationsarbete i länet.

Sammanfattning

- » Länsstyrelsernas generellt goda insatser inom integrationsområdet har genererat ett utökat ansvar 2011 och om detta även fortsättningsvis faller väl ut kan ytterligare uppdrag inom integrationsområdet och mänskliga rättigheter tillfalla länsstyrelserna.
- » Regeringen har i utvärderingen av 2012 års verksamhet gett länsstyrelserna i landet betyget väl godkänt. *Länsstyrelserna generellt sett arbetar strategiskt, ambitiöst och utvecklar verksamheten inom området. Myndigheterna har bedrivit ett intensivt arbete på den regionala nivån, deltar aktivt i den nationella samverkan med övriga ansvariga aktörer samt har på olika sätt bidragit till uppföljningen av etableringsreformen. Arbetsmarknadsdepartementet ser mycket positivt på länsstyrelsernas aktiva arbete för att gemensamt utveckla och samordna länsstyrelsernas verksamhet inom integrationsområdet. Arbetsmarknadsdepartementet vill också lyfta fram länsstyrelsernas arbete med bosättningsverksamheten som länsstyrelserna har mött väl. Arbetsmarknadsdepartementet ser i det här sammanhanget särskilt positivt på utvecklingen av samverkansinsatser mellan olika länsstyrelser och landsändar.*

Länsstyrelserna har ett väl etablerat samarbete inom integrationsområdet och nära samarbete med berörda departement varför utökade uppdrag kan förutses.

- » Händelser i omvärlden som till exempel Syrienkriget påverkar länsstyrelsernas arbete både samlat nationellt och i länet. När läget är som det är just nu med ett historiskt högt antal nya asylsökande till landet, blir det självklart en ökad förväntan från regeringen och andra myndigheter och organisationer att länsstyrelserna ska lyckas i sitt uppdrag att verka för kapacitet och beredskap för mottagande samt samordning av insatserna i kommunerna.

3.23 Länsstyrelsens tillsyn

Dagsläge, möjliga förbättringar, framtidsutsikter (Fi 2008/3093)

Bakgrund

Stärk länsstyrelsernas roll som tillsynsorgan, öronmärk resurser för tillsyn, koncentrera verksamheten och förenkla. Det är huvudförslagen i rapporten *Länsstyrelsernas tillsyn* som Länsstyrelsen i Östergötland har gjort på uppdrag av Finansdepartementet. Syftet med rapporten är att följa upp och föreslå förbättringar av länsstyrelsernas tillsynsverksamhet.

Bakgrunden till uppdraget är den kritik som Riksrevisionen riktat mot statens tillsynsverksamhet. Rapporten innehåller ett antal förslag som syftar till att stärka länsstyrelserna som statens samlade regionala tillsynsorgan. Utredaren förordar förbättrad tillsyn genom att koncentrera, samarbeta, förenkla och ta bort uppgifter för att inte rättssäkerheten ska äventyras. Länsstyrelsernas betydelsefulla roll som tillsynsmyndighet måste vidareutvecklas.

Utredningen definierar problemen med länsstyrelsernas tillsyn:

- » Brist på ekonomiska resurser för att utöva tillräcklig tillsyn.
- » Stora variationer mellan länen på grund av olika prioriteringar.
- » Sårbar organisation.
- » Brist på specialistkompetens på vissa håll.

Förbättra tillsynen

För att komma tillrätta med problemen är det viktigt att länsstyrelsernas roll som tillsynsorgan stärks. Det kan ske genom att länsstyrelserna får överta eller vidareutveckla ansvaret för tillsynen av fler områden än i dag.

Förslag på aktuella områden är:

- » Skogsstyrelsens tillsyn överförs till länsstyrelserna som har den samlade regionala miljö- och naturvårdstillsynen.
- » Överförmyndartillsynen förstärks.
- » Ett fåtal länsstyrelser får specialuppdrag att utöva tillsyn över Polismyndigheten.
- » Länsstyrelserna förstärker sin tillsyn över miljöfarlig verksamhet genom att ta över kommunernas tillsyn.
- » Tillsyn inom integrationsområdet.

Bristande resurser är ett stort problem i tillsynsarbetet. Utredningen föreslår att pengar till tillsyn öronmärks och resurser säkras genom riktade anslag. Riktade, nationella satsningar på tillsyn bör också göras inom vissa områden. Utredningen föreslår också ett tydligare koncerntänkande. För att höja effektiviteten och minska sårbarheten föreslås att verksamheten koncentreras till färre länsstyrelser än i dag.

Nationella experter, ett ökat erfarenhetsutbyte och en central analysfunktion är också förslag på steg mot en koncentrerad verksamhet. Utredningen vill också se en bättre samordning i regeringskansliet för en samlad regional tillsyn. Eftersom tillsyn konkurrerar med många andra uppgifter kan vissa närliggande områden förenklas eller tas bort för att frigöra resurser och kompetens.

Exempel på sådana områden är:

- » förenklingar inom systemet för infrastrukturplaneringen

Även om rapporten förordar en ökad tillsynsroll för Länsstyrelsen menar utredaren inte att länsstyrelserna behöver bli en renodlad tillsynsmyndighet eftersom det inte skulle vara försvarbart rent ekonomiskt. I motsats till Förvaltningskommitténs betänkande *Styra och Ställa* anser utredaren att Länsstyrelsen kan omfatta både tillsyn och främjandeuppdrag (information och rådgivning). De eventuella rollkonflikter som kan dyka upp kan och bör hanteras på andra sätt än att bygga upp två parallella organisationer (en organisation för information, rådgivning och uppsikt å ena sidan och en organisation för granskning/tillsyn i efterhand å andra sidan).

Utredningen nämner också Länsstyrelsens unika egenskap att arbeta över ett brett fält av olika områden vilket medför att den tvärsektoriella kunskaps-spridningen bör bli bättre för att ta tillvara dess fulla potential.

Sammanfattning

- » Länsstyrelsen får en ökad roll som tillsynsmyndighet genom att ta över tillsynsuppgifter från bland annat kommunerna.
- » En renodling till enbart tillsynsverksamhet på länsstyrelserna bör ej genomföras.
- » Den tvärsektoriella kunskapsspridningen bör bli bättre.
- » Utredningen presenterades i februari 2009 men har ännu inte lett till något direkt konkret initiativ eller någon proposition.

3.24 En sammanhållen klimat- och energipolitik

(prop. 2008/09:162 och 163)

Bakgrund

I mars 2009 presenterade regeringen en sammanhållen klimat- och energipolitik i två propositioner (prop. 2008/09:162-klimat och prop. 2008/09:163-energi). I de riksdagsbeslut som togs den 16 juni 2009 beslutade riksdagen om mål för den svenska klimatpolitiken till 2020. Målet är att Sveriges utsläpp 2020 ska vara 40 procent lägre än utsläppen 1990. Det innebär att utsläppen av växthusgaser 2020 ska vara cirka 20 miljoner ton koldioxidekvivalenter lägre jämfört med 1990 års nivå. Målet gäller för de verksamheter som inte omfattas av systemet för handel med utsläppsrätter, det vill säga transporter, bostäder, avfallsanläggningar, jord- och skogsburk och vattenbruk samt delar av industri med mera. Mål för stora industrier och energiproduktion sätter EU-länderna gemensamt.

Riksdagen beslutade samtidigt om nya mål för den svenska energipolitiken. År 2020 ska andelen förnybar energi vara minst 50 procent av den totala energianvändningen och andelen förnybar energi i transportsektorn vara minst 10 procent. Beslutet innebär också ett mål om 20 procent effektivare energianvändning till 2020. Vidare fastställdes en nationell planeringsram för vindkraft till motsvarande en årlig produktionskapacitet på 30 TWh år 2020, varav 20 TWh till lands och 10 TWh till havs. Därutöver sa riksdagen nej till ett betydande antal energipolitiska motioner. Bland dessa fanns förslag om vind-, vatten- och kärnkraft samt om solenergi, fjärrvärme och naturgas.

Länsstyrelsens roll

Länsstyrelserna har en central roll i klimatarbetet på regional nivå och har arbetat med klimat- och energifrågorna under många år. Genom regleringsbrevet för 2009 fick länsstyrelserna i uppdrag att konkretisera arbetet med regionala klimat- och energistrategier genom att planera och genomföra insatser och åtgärder i samverkan med berörda aktörer. I uppdraget ingår att stödja näringslivets och kommunernas klimat- och energiarbete.

I såväl budgetpropositionen för 2009 som i Lantmäteriets regleringsbrev (där länsstyrelsernas anslag för klimatanpassningsarbete 2009–2011 fastslås) har länsstyrelsernas centrala roll som samordnare av den regionala klimatanpassningen, med andra ord att identifiera länets sårbarheter i ett förändrat klimat och specificera åtgärdsförslag på kort och lång sikt, betonats.

År 2011 fördjupades Länsstyrelsen dialog med länets aktörer om hur vi kan samverka och vilka klimatåtgärder som är prioriterade i både energiomställning och klimatanpassning. Arbetsformerna har nu utvecklats och landat i strategiska beslut om en samlad klimatstrategi. Länsstyrelsen arbetar aktivt för ett gott samarbete med Regionförbundet i både energiomställning och klimatanpassning. Ett samarbetsavtal finns för åren 2011–2014.

Regeringen förtydligar länsstyrelsernas roll i klimatarbetet

I klimatpropositionen anges länsstyrelser, tillsammans med kommuner och regionala självstyrelseorgan, som viktiga aktörer i arbetet med att genomföra den nationella klimatstrategin.

Regeringen anför att länsstyrelsernas roll i det regionala och lokala klimatarbetet bör stärkas när det gäller samordning av mellankommunal samhällsplanering för minskade klimatutsläpp och för klimatanpassning. Länsstyrelserna har via regleringsbrevet (3§ p6 och 5§ p8) fått långsiktiga uppdrag att konkretisera arbetet med regionala klimat- och energistrategier genom att planera och genomföra insatser och åtgärder i samverkan med kommuner, självstyrelseorgan och andra berörda aktörer.

Sammanfattning

- » Länsstyrelsens roll i klimat- och energiarbetet har stärkts och förtydligats i de riksdagsbeslut som bygger på klimat- och energipropositionerna.
- » Länsstyrelsens samordningsroll mellan viktiga offentliga och privata aktörer förstärks både vad gäller klimatanpassning och för att minska utsläppen av växthusgaser.
- » Nya klimatmål kommer ska tas fram av Länsstyrelsen i samverkan med andra regionala och lokala aktörer för att uppnå långsiktigt hållbara klimatlösningar för länet.

3.25 Jämställdhetspolitik

Styrning

Länsstyrelserna har sedan 1994 haft ett formellt uppdrag inom jämställdhetspolitiken; *För att de nationella målen för jämställdhetspolitiken skall kunna omsättas ute i landet på ett bättre sätt än i dag krävs en tydlig regional och lokal förankring. Länsstyrelsens ansvar att främja jämställdhet mellan kvinnor och män i länet bör därför skrivas in i länsstyrelseinstruktionen.* (prop. 1993/94:147)

2002 tillkom ytterligare skrivning i länsstyrelseinstruktionen (2002:864); *jämställdhet ska integreras i länsstyrelsens uppgifter.*

Uppdragen kvarstår och har förtydligats i Jämt och ständigt (Skr 2002/03:140), Makt att forma samhället och sitt eget liv (prop. 2005/06:155) samt Jämställdhetspolitikens inriktning 2011-2014 (Skr. 2011/12:3); *Länsstyrelsen bör även i fortsättningen vara ansvarig för att bedriva, samordna och stödja det övergripande arbetet med jämställdhetsintegrering på regional nivå ... Funktionen som särskilt sakkunnig i jämställdhet vid varje länsstyrelse kommer enligt regeringens bedömning att behövas även fortsättningsvis.*

Uppdrag

Länsstyrelserna är hittills de enda myndigheter som formellt genom förordning är ålagda att inrätta en särskild funktion för att bistå myndigheten i arbetet med jämställdhetsintegrering.

Jämställdhetsintegrering i myndigheter.

Under 2013 och 2014 har 18 myndigheter fått ett särskilt uppdrag av regeringen att arbeta med jämställdhetsintegrering. Målet är att myndigheternas verksamhet ska utvecklas så att de bidrar till att uppnå det jämställdhetspolitiska målet. På längre sikt ska lärdomarna från programmet spridas till andra relevanta

myndigheter och bidra till verksamhetsutveckling. Nationella sekretariatet för genusforskning har i uppdrag att stödja myndigheterna. Samråd ska ske med länsstyrelsernas särskilt sakkunniga vilket innebär att en referensgrupp bildats. Flera av de utvalda myndigheterna har regionala kontor. Det är ännu oklart om länsstyrelserna förväntas bistå med stöd regionalt.

I regeringens handlingsplan för jämställd regional tillväxt 2012–2014 finns flera uppdrag som berör länsstyrelserna. Tillväxtverkets rapport *Att välja jämställdhet*, visar på att jämställdheten i det regionala tillväxtarbetet inte är tillfredsställande. Det har tappat fart och att det finns mycket kvar att göra.

- » Regeringen har i regleringsbrev och villkorsbeslut för 2012, uppdragit åt de aktörer som ansvarar för att samordna det regionala tillväxtarbetet att ta fram regionala handlingsplaner för att integrera ett jämställdhetsperspektiv. Länsstyrelserna i län där länsstyrelsen inte har detta ansvar ska bistå med sin kompetens i arbetet.
- » Regeringen konstaterar att kvinnor är underrepresenterade bland mottagare av stöd jämfört med det totala antalet kvinnor som är företagsledare i det svenska företagsbeståndet. Därför ska Tillväxtverket utarbeta förslag på åtgärder som skapar förutsättningar för en mer jämställd resursfördelning vad avser beviljande av företagsstöd som medfinansieras av anslaget 1:1 Regionala tillväxtåtgärder.
- » I uppdraget att ta fram strukturfondsprogram inför nästa programperiod kommer jämställdhet att vara en fråga som uppmärksammas särskilt och ingå som ett av de områden som följs upp under programmeringen. Förvaltande myndighet kommer att få en viktig roll, och förväntas bistå med kunskap i hur jämställdhetsintegrering kan genomsyra projekt och insatser.
- » Regeringen ser ett behov av att få underlag om länens arbete med regionala serviceprogram utifrån ett jämställdhetsperspektiv och på vilket sätt jämställdheten kan stärkas i arbetet. Åtgärder bör övervägas för att tydliggöra vikten av ett jämställdhetsperspektiv i arbetet med service för medborgare och företag.
- » Behov av tydliggörande av ansvar och roller. *I dag har länsstyrelserna det övergripande ansvaret att genomföra jämställdhetspolitiken på regional nivå. Samtliga länsstyrelser ska ha expertkompetens inom detta område.*

Regeringen vill tydliggöra att de aktörer som samordnar det regionala tillväxtarbetet är ansvariga för att jämställdhet är en naturlig del i alla beslut, program och strategier som fattas, utarbetas och genomförs i tillväxtarbetet. Länsstyrelserna har erfarenhet och besitter mycket kunskap när det gäller jämställdhetsintegrering och insatser för en ökad jämställdhet.

Aktörer med ansvar för det regionala tillväxtarbetet ska enligt regleringsbrev och villkorsbeslut för 2012 ta fram en handlingsplan för jämställdhetsintegrering i det regionala tillväxtarbetet. Detta ska ske med bistånd från länsstyrelsen i de län där länsstyrelsen inte har detta ansvar.

Utvecklingsprogram

Länsstyrelserna har under 2012 deltagit i en förstudie genomförd av konsultföretaget Kontigo på uppdrag av regeringen. Den påvisar att det finns ett behov av att samordna länsstyrelsernas arbete, öka kunskapen om jämställdhetsintegrering samt genomföra kompetensutveckling för olika grupper vid länsstyrelserna. Uppdragen inom Våld i nära relationer, hederrelaterat våld och förtryck, prostitution och människohandel samt barn som bevittnar våld har både tillkommit och utökats.

I förstudien framkommer att det skett en förskjutning av både kunskap och resurser från jämställdhetsmålen som omfattar makt och inflytande samt ekonomisk jämställdhet till förmån för de så kallade sociala frågorna. Det är även något som noterats i länens årsrapporter. Därför har regeringen lämnat ett uppdrag till länsstyrelsen Gotlands län att genomföra en utvecklingssatsning för att stärka länsstyrelsernas arbete med jämställdhetsintegrering. Uppdraget genomförs under 2013–2014.

Strategi för jämställdhetsintegrering

Länsstyrelserna ska utarbeta den inom respektive län enligt RB 2013. Utgångspunkterna vid utarbetandet ska vara länsstyrelsens uppgifter i fråga om jämställdhet enligt förordningen (2007:825) med länsstyrelseinstruktion. Strategin bör omfatta arbetet med jämställdhetsintegrering både när det gäller utåtriktat arbete inom länet och i den egna verksamheten. Strategin gäller för perioden 2014–2016. I framtagandet av strategin för jämställdhetsintegrering ska även andra relevanta regionala strategier beaktas.

Uppdrag som länsstyrelserna har att ta hänsyn till

STRATEGI FÖR JÄMSTÄLLDHET PÅ ARBETSMARKNADEN OCH I NÄRINGSLIVET (SKR. 2008/09:198)

Strategin innehåller både en analys och en beskrivning av konkreta åtgärder som främjar kvinnors och mäns lika möjligheter att utvecklas i arbetslivet och i näringslivet. Strategin innehåller följande inriktningar:

- » Motverka könsuppdelningen på arbetsmarknaden och i näringslivet
- » Främja jämställda villkor för entreprenörskap
- » Jämställt deltagande i arbetslivet
- » Jämställda arbetslivsvillkor

Ett uppföljningssystem för jämställdhetspolitiken, Ds 2013:37

En återkommande och sammanhållen uppföljning baserad på indikatorer saknas i jämställdhetspolitiken. Ett sådant uppföljningssystem ger bättre förutsättningar att ta tillvara resultat och erfarenheter utifrån den förda politiken. På så sätt främjas kvalitet och långsiktighet inom politikområdet. Jämställdhetspolitiken täcker in många departement och myndigheter och det är svårt få en överblick. Bristen på en samlande myndighet för jämställdhetspolitiken lyfts.

Ny strategi för arbetet med jämställdhetsintegrering i Regeringskansliet

Strategin styr hur arbete inom Regeringskansliet ska bedrivas under 2012–2015. Målet för arbetet med jämställdhetsintegrering i regeringskansliet är att regeringen ska ha bästa möjliga förutsättningar för att jämställdhet ska genomsyra regeringens politik. Det innebär att analyser av kvinnors och mäns respektive flickors och pojkars situation och villkor ingår i beslutsunderlagen. Arbetet omfattar alla beslutsprocesser och politikområden. Med utgångspunkt i riktlinjerna ska varje departement ha en arbetsplan för hur man bedriver arbetet med jämställdhetsintegrering.

Genomförande

De nationella målen för jämställdhet ska införlivas i samhället genom jämställdhetsintegrering. Det är den huvudsakliga strategi som används. Innebörden är att beslut inom alla politikområden ska präglas av ett jämställdhetsperspektiv och finnas med i det dagliga arbetet. Strategin har vuxit fram för att motverka tendensen till att jämställdhetsfrågorna hamnar i skymundan eller sidoordnas andra politiska frågor och verksamheter.

Länsstyrelsens uppdrag vilar på två ben:

- » Det externa som består av driva på, samordna och stödja det övergripande arbetet med jämställdhetsintegrering på regional nivå.
- » Det interna, att länsstyrelsen i sin ordinarie verksamhet integrerar ett jämställdhetsperspektiv genom att belysa, analysera och beakta kvinnors och mäns villkor samt att genomgående analysera och presentera individbaserad statistik med kön som övergripande indelningsgrund om det inte finns särskilda skäl mot detta.

Ett strategiskt och målinriktat arbete förutsätter en samordning av det externa och interna arbetet. De utvecklingsinsatser som sker internt inom olika sakområden ska kopplas till externa aktiviteter för att uppnå långsiktiga effekter.

Att tillhandahålla service med god tillgänglighet och kvalitet är ett ansvar som ligger på den enskilda myndigheten. Varje myndighet har ett ansvar att utforma service, produkter och tjänster som är användbara för alla och svarar mot både kvinnors och mäns villkor och behov. För att åstadkomma detta krävs ett strukturerat arbete att utveckla verksamheten, till exempel för att integrera ett jämställdhetsperspektiv. (Offentlig förvaltning för demokrati, delaktighet och tillväxt, sidan 54).

Sammanfattning

Länsstyrelserna har under 20 år haft uppdrag att genomföra jämställdhetspolitiken. Styrningen har alltid varit stark. Uppdragen var under många år tydliga i regleringsbrev. Jämställdhetsenheten vid Näringsdepartementet påtalade vid ett möte med särskilt sakkunniga att det fortsättningsvis inte var möjligt, ur trovärdighetssynpunkt, att årligen skriva in i regleringsbrevet det som faktiskt redan fanns skrivet i länsstyrelseinstruktionen. Många länsstyrelser uppfattade detta som att uppdragen försvann, och under flera års tid har kraftiga nedprioriteringar skett inom området. Okunskap om jämställdhetspolitikens uppdrag, finansieringen av särskilt sakkunniga vid tillsättningen 1994 och avsaknad återslag av länsstyrelseinstruktionen bidrog

till detta. Även den bristande kunskapen om att jämställdhetsintegrering är en strategi, inte en metod, som syftar till verksamhetsutveckling och därmed förutsätter viss kompetens har bidragit till att försätta länsstyrelserna kollektivt i en besvärlig situation. Sociala chefsgruppen är i viss mån orsak till detta.

Det är inte ovanligt att det vid seminarier nämns att det inte finns någon aktör som har ett formellt ansvar för jämställdhetspolitiken. Sveriges Kommuner och Landsting, SKL, har under ett flertal år haft kontakt med regeringen och påtalat det brister vad gäller resurser och kompetens inom länsstyrelserna. De har under åren 2009–2013 fått 240 miljoner kronor från regeringen. Man kan konstatera att det bara är tur att länsstyrelserna inte tappat ett till sakområde och därmed både medel och prestige. Den turen består av att den statssekreterare som stod bakom jämställdhetsexperternas tillkomst, Maria Arnholm, gjorde nytt inträde i politiken. Vi står nu inför en utmaning att återfå förtroendet från regeringen, olika myndigheter, kommuner och landsting.

Att länsstyrelsen Gotland fått i uppdrag att samordna insatserna måste ses som ett första steg att utvecklas till nationella samordnare. Inom det fjärde delmålet finns redan den typen av organisering och uppdrag.

Det fjärde nationella jämställdhetsmålet

Mäns våld mot kvinnor ska upphöra. Kvinnor och män, flickor och pojkar, ska ha samma rätt och möjlighet till kroppslig integritet. Målet härrör från *Makt att forma samhället och sitt eget liv (prop. 2005/06:155.)* Länsstyrelsen fick 2004 ett formellt uppdrag att arbeta för att motverka våld i nära relationer, det vill säga tio år efter att det att jämställdhetsexperterna tillsattes. Uppdraget hanterades inom sakområdet Social tillsyn.

I både ovan nämnda proposition samt i den som formulerar de första jämställdhetspolitiska målen, *Delad makt – Delat ansvar (prop. 1993/94:147)*, har mäns våld mot kvinnor en undanskymd ställning. Delmålet är av hävd en social fråga och har normalt inte hanterats av särskilt sakkunniga vilket kvarstår för flertalet ännu i dag.

Sociala chefsgruppens arbete har bidragit till att Regeringen omfördelat resurser, nya uppdrag tillkommit och roller förtydligats till förmån för länsstyrelserna. Utvecklingsledare finns vid varje länsstyrelse och finansieras med sakanslag till och med 2014. Uppdraget är att stödja samordningen i länet av insatser som syftar till att motverka mäns våld mot kvinnor och barn som bevittnar våld, hedersrelaterat våld och förtryck samt prostitution och människohandel för sexuella ändamål.

Länsstyrelsen ska även bistå Socialstyrelsen i arbetet med att fördela utvecklingsmedel och skapa nationellt och regionalt kunskaps- och metodstöd för att kvalitetsutveckla arbetet med våldsutsatta kvinnor och barn som bevittnat våld.

Olika länsstyrelser har fått i uppdrag att vara nationella samordnare av uppdragen:

- » prostitution och människohandel, Länsstyrelsen i Stockholm
- » mäns våld mot kvinnor, Länsstyrelsen i Stockholm
- » hedersrelaterat våld och förtryck, Länsstyrelsen Östergötland.

Insatser för att bekämpa våld i nära relationer har ett rättsligt, socialt, ekonomiskt och hälsorelaterat perspektiv. Och ett jämställdhetsperspektiv. Men det finns i länsstyrelsenätverket för utvecklingsledare en viss spänning i frågan. Delmål fyra har en socialpolitisk bakgrund, till skillnad från de tre övriga som har utgångspunkt i närings- och arbetsmarknadspolitik. Det skiljer även i vilken grad målen är grundade i genus och maktteori. Även departement och myndigheter åtskiljer målen.

3.26 Arbete inom alkohol-, narkotika-, dopnings- och tobaksområdet (ANDT).

(Förordning 2012:606)

Förordning 2012:606 gäller länsstyrelsernas arbete inom alkohol-, narkotika-, dopnings- och tobaksområdet (ANDT). Den kom i september 2012.

Länsstyrelseövergripande utvecklingsprojekt inom ANDT

Länsstyrelserna i Sverige har gått samman för två gemensamma utvecklingsprojekt inom ANDT-området. Det ena utvecklingsprojektet (SLUSS) handlar om länsstyrelsernas ANDT-samordningsuppdrag. Det andra utvecklingsprojektet (SLATT) berör länsstyrelsernas tillsyn av kommunernas arbete med att efterfölja alkohollagen och tobakslagen.

SLUSS (Sveriges länsstyrelser utvecklar och stärker ANDT-samordningen)

Utvecklingsprojekt som syftar till

- » mer likvärdig och transparent ANDT-funktion vid länsstyrelserna
- » att utreda möjligheter och förutsättningar för likvärdighet i tolkning och utförande av länsstyrelsernas uppdrag rörande ANDT-samordning
- » att underlätta för ett organiserat och strukturerat samarbete mellan länsstyrelserna, samtidigt som hänsyn tas till regionala skillnader
- » ta fram av ett standardinnehåll för länsstyrelsernas ANDT-samordning.

Projekttid: 1 oktober 2012 – 30 september 2013.

Kontakt: Marie Montin, projektledare, Länsstyrelsen i Örebro län.

SLATT (Sveriges länsstyrelser utvecklar alkohol- och tobakstillsynen)

Syftet är att få mer likvärdig och strukturerad tillsyn i hela landet genom att skapa

- » samsyn kring begrepp och definitioner
- » standardisering kring metoder och dokument (kvalitetssystem)
- » gemensamma mallar för återrapportering av tillsynsarbetet.

Projekttid: 2012

Kontakt: Mikael Bentzer, socialdirektör, Länsstyrelsen i Södermanlands län.

4. Slutsatser

Utredningarnas förslag som berör länsstyrelsernas framtida roll, uppdrag och utveckling uppvisar en komplex bild. Detta visar analyskorset samt den fördjupade bild av utredningarna som sammanfattats i tidigare kapitel. Ökad tillsyn, centralisering och sektorisering är en bild. Ökad samordning, utvecklingsinriktning och fler tvärssektoriella uppdrag är en annan bild.

I grunden är det inget konstigt med att länsstyrelsernas roll och uppdrag förändras över tid och ges nya dimensioner. Det är helt naturligt att nya samhällsbehov identifieras av staten och att länsstyrelserna som statens regionala företrädare får förändrade uppdrag. Det som förefaller speciellt just nu är att det uppdämda behovet av förändringar är så stort och omfattar alla nivåer och områden inom statsförvaltningen. Viss tydlighet kan dock skönjas i regeringens senaste utspel.

4.1 Länsstyrelsens framtida uppdrag och verksamhetsinriktning

I Länsstyrelsens inre verksamhet ingår att upprätta strategier och prioriteringar som organisationen ska följa för att möta framtiden.

Om man upplever oklarheter kring regeringens syn på länsstyrelsernas framtida roll och utveckling kan det påverka Länsstyrelsens inre arbete på flera sätt. Ett exempel kan vara ökad personalomsättning vilket kan skapa kompetensbrist och i förlängningen medföra förlust av ansvarsområden eller uppdrag. Kraftfulla satsningar på strategiska profilområden kan få motsatt effekt och mobilisera personalen att arbeta för en önskvärd framtid.

Det är därför viktigt att organisationen förbereder sig och diskuterar hur utmaningar, förändringar och möjligheter ska mötas och tas tillvara i vår organisation när statsförvaltningen omvandlas. På så vis blir de strategiska vägvalen långsiktiga och agerandet proaktivt inför framtiden.

Nedanstående stödfrågor utgör underlag för fortsatta diskussioner om prioriteringar och strategier på Länsstyrelsens enheter:

- » Hur kan Länsstyrelsen utvecklas utifrån ägarens och medborgarnas krav och behov? Krävs ökat internt fokus på tvärssektoriella- och samordningsfrågor?
- » Finns det en inneboende konflikt mellan tillsynsrollen och utvecklingsrollen? Hur kan i så fall Länsstyrelsen kombinera dessa två roller?
- » Vilken roll kommer Länsstyrelsen att ha om tre till fem år om den dominerande statliga organisationsprincipen fortsätter, det vill säga fortsatt ökad renodling och koncentration/centralisering?
- » Vilken roll vill Länsstyrelsen ha (ta) om tre till fem år? Hur ser den önskvärda framtiden ut?
- » Vad kan Länsstyrelsen göra i dag för att skapa förutsättningar för att få den roll vi önskar?
- » Vad är möjligt och realistiskt att uppnå?

Länsstyrelsen
Jämtlands län

Postadress: 831 86 Östersund
Besöksadress: Residensgränd 7
Telefon: 010-225 30 00
jamtland@lansstyrelsen.se
www.lansstyrelsen.se/jamtland